

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE
Fakulta bezpečnostního managementu
Katedra managementu a informatiky

**Analýza hlavních komponentů systému
bezpečnosti v podmínkách Evropské unie**
Diplomová práce

**Analysis of the main components of the security system in the conditions
of the European Union**
Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE
Dr. Jindřich NOVÝ Ph.D.

AUTOR PRÁCE
Bc. Simona LEŠNIAKOVÁ

PRAHA
2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 15. března 2023

Bc. Simona LEŠNIAKOVÁ

ANOTACE

Diplomová práce Analýza hlavních komponentů systému bezpečnosti v podmínkách Evropské unie se zabývá vymezením a rozboru prvků systému bezpečnosti v podmínkách Evropské unie. Práce se věnuje charakteristice těchto jednotlivých prvků. První kapitola definuje samotný pojem bezpečnostní systém. Dále nastíní historii bezpečnosti Evropské unie a historii společné zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie. V druhé kapitole popisuje v jednotlivých podkapitolách legislativní prvky, strategické prvky a institucionální prvky, které dále dělíme na prvky ústřední, nevojenské a vojenské. Pod tyto podkapitoly jsou podřazeny relevantní smlouvy, strategie, orgány a agentury, na kterých je systém bezpečnosti postaven a schopen realizovat bezpečnostní politiku Evropské unie.

KLÍČOVÁ SLOVA

Bezpečnost * Evropská unie * Obranná politika * Zahraniční politika * Strategie * Mezinárodní spolupráce

ANNOTATION

The thesis Analysis of the main components of the security system in the European Union deals with the definition and analysis of the elements of the security system in the European Union. The thesis focuses on the characteristics of these individual elements. The first chapter defines the term security system itself. It then outlines the history of European Union security and the history of the European Union's Common Foreign and Security Policy. In the second chapter, it describes in sub-chapters the legislative elements, the strategic elements and the institutional elements, which are further divided into central, non-military and military elements. Under these subchapters are subordinated the relevant treaties, strategies, bodies, agencies and institutions on which the security system itself is based and capable of shaping and implementing the security policy of the European Union.

KEYWORDS:

Security * The European Union * The Defense Policy * The Foreign Policy * Strategy * International Cooperation

OBSAH

ÚVOD	6
1 Teoreticko-metodologická část	8
1.1 Bezpečnostní systém	8
1.2 Bezpečnost Evropské unie.....	10
1.3 Společná zahraniční a bezpečnostní politika Evropské unie.....	15
2 Hlavní komponenty systému bezpečnosti	25
2.1 Legislativní prvky	25
2.1.1 Smlouva o Evropské unii.....	25
2.1.2 Smlouva o fungování Evropské unie	26
2.1.3 Dohody upravující oblast vnitřní bezpečnosti	28
2.2 Strategické prvky	33
2.2.1 Evropská bezpečnostní strategie.....	33
2.2.2 Strategie EU pro boj proti terorismu	37
2.2.3 Globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky EU	39
2.3 Ústřední prvky bezpečnosti.....	42
2.3.1 Evropský parlament a Evropská rada.....	42
2.3.2 Rada.....	5044
2.3.3 Evropská komise	5447
2.4 Prvky nevojenské.....	49
2.4.1 Agentury v oblasti policejní spolupráce	49
2.4.2 Agentura pro justiční spolupráci v trestních věcech.....	51
2.4.3 Agentura pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích ...	52
2.5 Prvky vojenské.....	53
2.5.1 Evropská služba pro vnější činnost	53
2.5.2 Evropská obranná agentura a Stálá strukturovaná spolupráce	54

2.5.3	Bojové skupiny	56
ZÁVĚR	59
SEZNAM ZKRATEK		
POUŽITÉ ZDROJE		

ÚVOD

V této práci se autorka věnuje analýze hlavních komponentů systému bezpečnosti v podmínkách Evropské unie. Téma si autorka vybrala z důvodu jeho aktuálnosti. Mohlo by se zdát, že je na tom Evropská unie z pohledu bezpečnosti nejlépe, co za poslední roky byla. Se stále se měnícím prostředím a časem přichází další a nové hrozby. Není to tak dávno co nejen Evropu, ale prakticky celý svět, zasáhla pandemie COVID – 19. Nastalo období nejistoty a strachu z něčeho, s čím jsme doposud neměli zkušenost. Stále aktuálnější hrozbu představují rizika spojená s kyberprostorem. Nejaktuálnějším tématem z pohledu bezpečnosti je útok Ruska na Ukrajinu kde ruská agrese trvá již více jak rok. Přes tyto nové hrozby a spousty dalších je důležité mít na paměti i hrozby, které tu již byly a jsou stále velmi aktuální. V tomto případě lze mluvit například o terorismu, organizovaný trestný čin, korupce a praní peněz či energetika a klimatická změna. Vymezení a definice hlavních prvků systému bezpečnosti ve specifických podmínkách Evropské unie je dobrým základem pro pochopení, na jakých základech tento systém stojí.

Cílem diplomové práce je vymežit hlavní komponenty systému bezpečnosti v podmínkách Evropské unie. Jednak se práce věnuje popisu základního pojmu systém bezpečnosti tak i nastiňuje historický vývoj bezpečnosti Evropské unie historický vývoj společné zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie. Práce se hlavně věnuje popisu jednotlivých prvků, které bezpečnostní systém v podmínkách Evropské unie tvoří.

Diplomová práce je rozdělena do 2 částí. První teoreticko-metodologická část je následně rozdělena do 3 podkapitol. První podkapitola popisuje pojem systém bezpečnosti. Druhá podkapitola se věnuje nastínění historie bezpečnosti Evropské unie. Třetí podkapitola pak nastiňuje historii společné zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unii. Druhá část práce je věnována popisu a charakteristice hlavních komponentů systému bezpečnosti a je rozdělena do pěti podkapitol. První podkapitola pojednává o legislativních prvcích. Konkrétně se zaměřuje na Smlouvu o Evropské unii, Smlouvu o fungování Evropské unie a Dohody upravující oblast vnitřní bezpečnosti. Druhá podkapitola přibližuje prvky

Strategické, a to konkrétně Evropskou bezpečnostní strategii, Strategii Evropské unie pro boj proti terorismu a Globální strategii zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie. Třetí podkapitola se zabývá ústředními prvky bezpečnosti, mezi něž patří Evropský parlament a Evropská rada, Rada Evropské unie a Evropská komise. Čtvrtá podkapitola charakterizuje prvky nevojenské, a to Agenturu v oblasti policejní spolupráce, Agenturu pro justiční spolupráci v trestných věcech a Agenturu pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích. Poslední pátá podkapitola představuje prvky vojenské, mezi něž patří Evropská služba pro vnější činnost, Evropská obranná strategie a Stálá a strukturovaná spolupráce a Bojové skupiny.

Převážná část práce je věnována již výše zmíněným prvkům systému bezpečnosti, který představuje nástroj pro tvorbu a realizování bezpečnostní politiky státu, v případě této práce Evropské unie.¹ Primární odpovědnost za bezpečnost sice nesou členské státy, nicméně v posledních letech je stále jasnější, že bezpečnost jednoho členského státu je vázána na bezpečnost všech.² Pro seznámení s problematikou tématu je využito analýzy odborné literatury, syntézy, poznání a komparace zjištěných informací.

¹ DANICS, Štefan a Štěpán STRNAD. *Aspekty bezpečnosti*. Praha: Knihovna PA ČR, 2016. ISBN 978-80-7251-455-7.

² Strategie bezpečnostní unie EU: spojování článků v novém bezpečnostním ekosystému. *Evropská komise* [online]. 2020 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_20_1379

1 TEORETICKO – METODOLOGICKÁ ČÁST

1.1 BEZPEČNOSTNÍ SYSTÉM

Pojem bezpečnostní systém nemá sjednocenou definici. Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2015 definuje bezpečnostní systém jako institucionální nástroj pro tvorbu a realizaci bezpečnostní politiky. Základní určení toho, co je bezpečnostní systém a jak lze samotnému pojmu rozumět, je možné shrnout v následujících bodech:

- Funkce
- Struktura a prvky
- Další vlastnosti systému³
-

Z hlediska poslání a účelu je bezpečnostní systém určen k poskytování schopnosti plnit základní povinnost státu. Za základní povinnost státu můžeme chápat zajištění svrchovanosti a územní celistvosti České republiky, ochrana jejích demokratických základů a ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot. Tyto povinnosti jsou uvedeny v Ústavním zákonu číslo 110 z roku 1998 Sb., o bezpečnosti České republiky.⁴

Systém je vedle funkce (chování) definován také strukturou. Tu lze z analytického i ryze praktického hlediska rozčlenit několika způsoby. Bezpečnostní systém se skládá jednak z prvků řídicích, jednak z prvků výkonných. Jiné legitimní hledisko rozlišuje podle povahy prvky:

- Lidské/společenské (instituce, personál)
- Materiální/technické (vybavení)
- Abstraktní/ideové (normy, předpisy, hodnoty a kulturu)
- Prostředí
- Přírodu⁵

³ Bezpečnostní strategie 2015. *Vláda: České republiky* [online]. [cit. 2023-02-09]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>

⁴ Tamtéž.

⁵ BALABÁN, Miloš Pernica, Bohuslav PERNICA a kol. *Bezpečnostní systém ČR: problémy a výzvy*. Praha: Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-3150-9.

Bezpečnostní strategie ČR z roku 2015 pak nabízí vlastní členění systému na roviny:

- Vnitřní politiky
- Vnější politiky
- Vojenskou
- Vnitřní bezpečnost
- Ochrany obyvatelstva
- Hospodářskou
- Finanční
- Sociální
- Právní⁶

Kromě funkce a struktury, které jsou základními znaky systému, lze bezpečnostní systém charakterizovat dále jako systém společenský, komplexní, otevřený a dynamický. Všechny tyto kategorie, zvláště pak poslední dvě, předpokládají schopnost reakce a přizpůsobení stále se měnícímu prostředí.⁷

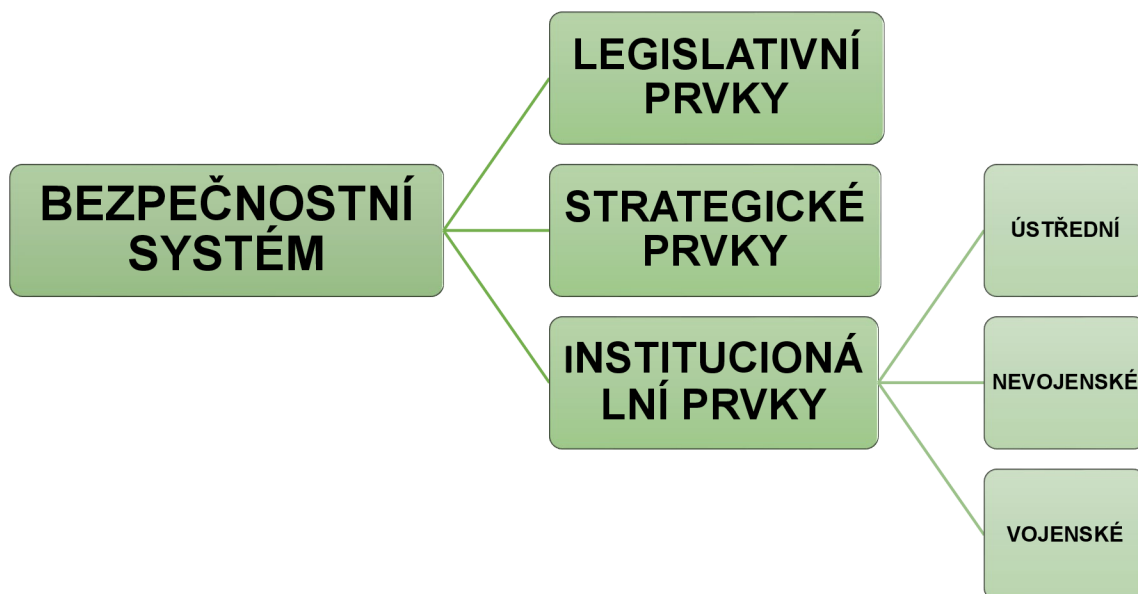
Bezpečnostní systém představuje nástroj pro tvorbu a realizování bezpečnostní politiky státu. Cílem bezpečnostního systému je chránit obyvatelstvo před hrozbami, odstraňovat bezprostřední účinky pohrom a katastrof, zabezpečovat ochranu zdraví, života a majetku, zajišťovat fungování základních funkcí státu a ochraňovat životní, strategické a další zájmy státu.⁸

⁶ Bezpečnostní strategie 2015. *Vláda: České republiky* [online]. [cit. 2023-02-09]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>

⁷ BALABÁN, Miloš Pernica, Bohuslav PERNICA a kol. *Bezpečnostní systém ČR: problémy a výzvy*. Praha: Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-3150-9.

⁸ DANICS, Štefan a Štěpán STRNAD. *Aspekty bezpečnosti*. Praha: Knihovna PA ČR, 2016. ISBN 978-80-7251-455-7.

Pro potřeby této práce můžeme systém bezpečnosti EU definovat jako soubor následujících prvků:

9

⁹ HESS, David. *Analýza hlavních komponentů systému bezpečnosti v podmínkách Evropské unie*. Praha, 2022, Diplomová práce. Policejní akademie České republiky, Fakulta bezpečnostního managementu, Katedra managementu a informatiky. Vedoucí práce Dr. Jindřich Nový Ph.D.

1.2 BEZPEČNOST EVROPSKÉ UNIE

EU vznikla jako ryze ekonomické těleso zastřešující malou skupinu států v Evropě. Bezpečnost jako předmět zájmu integrace se stala reálným tématem diskuzí mezi evropskými politiky až ke konci 80. let 20. století. Uvědomění si bezpečnostních hrozeb uvnitř Evropy bylo mezi státy řešeno již od 60. let 20. století, ale jednalo se o bázi ryze mezivládní, nezasahující do integrace jako takové (například uskupení TREVI). Teprve idea vytvoření a dotvoření vnitřního trhu spojená s Jednotným evropským aktem vedla k jednání o zajištění bezpečnosti uvnitř prostoru Společenství. Jednotný evropský akt konkrétně uvádí že, užší spolupráce v otázkách evropské bezpečnosti by podstatným způsobem přispěla k rozvíjení evropské identity v zahraničněpolitických záležitostech. Jsou (členské státy) ochotny úžeji koordinovat svá stanoviska k politickým a ekonomickým aspektům bezpečnosti. Zájem o užší spolupráci v bezpečnostních oblastech uvnitř Evropy byl posílen snahou budovat prostor volného pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu hraničních kontrol na vnitřních hranicích a zavedení přísnějších kontrol na vnějších hranicích Společenství. Rozvolnění hraničních režimů bylo zásadní podmínkou naplnění pravidel fungování vnitřního trhu, zároveň takový stupeň ekonomické integrace představoval dílčí rizika. Volný pohyb uvnitř Společenství i EU skrýval riziko nelegálních aktivit, například organizovaných trestných skupin napojených na obchod s drogami či bílým masem. Dílčím problémem se stala nelegální migrace obyvatel ze třetích zemí, spojená s fenoménem převaděčství apod. V první fázi formování vnitřní bezpečnosti byla tato politika separována do třetího, mezivládního pilíře spojeného s policejní a soudní spoluprací. Nicméně již od počátku je minimálně v rovině praxe zřejmé, že to, co ohrožuje vnitřek EU, často přichází či má zdroj ve vnějším prostoru obklopujícím Evropu. Na úrovni evropského práva se však bezpečnost vnitřní a vnější oddělovala v rámci druhého a třetího pilíře maastrichtského chrámu. Není tedy možné (minimálně v rovině evropského práva) říci, že by se vnitřní a vnější bezpečnost prolínala. Této skutečnosti odpovídá budování separátních orgánů a agentur, které byly vázány

na druhý nebo třetí pilíř. Navíc je třeba podotknout, že významný vliv na fungování obou oblastí bezpečnosti měly členské státy.¹⁰

Výše popsany vznik dvou bezpečnostních oblastí v rámci EU souvisí s realitou počátku 90. let 20. století. Pád Sovětského svazu a zejména realita válek na Balkánském poloostrově ovlivnily vnímání bezpečnosti v Evropě. Evropská unie si uvědomila, že sama o sobě není schopna na takové hrozby v podobě válečných konfliktů reagovat (minimálně bez asistence NATO nebo OSN). Maastrichtská smlouva sice Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku (SZBP) vytvořila, ale v praxi nebyla pro svůj mezivládní charakter realizována. Podobně funkční správa schengenského systému navázaná na migrační, azylovou a vízovou politiku nefungovala právě pro mezivládní charakter. Evropská unie nedokázala adekvátně reagovat na migrační vlnu spojenou s konflikty na západním Balkánu. Devadesátá léta proto můžeme pokládat za ztracenou dekádu z hlediska formování evropské vnější i vnitřní bezpečnosti, zejména v praktickém slova smyslu.¹¹

Ke změnám dochází po roce 2000. Je možné vysledovat tři etapy vývoje budování zahraniční a bezpečnostní politiky:

- na počátku 21. století jsou přijaty reformy vedoucí ke vzniku institucí a agentur
- od roku 2003 EU realizuje první zahraniční mise
- po přijetí Lisabonské smlouvy (2009) se EU stylizuje do role aktéra podporujícího globální bezpečnost.¹²

V prvním a druhém období se charakter SZBP formuje a precizují se aktivity v rámci dnešní Evropské bezpečnosti a obranné politiky. Angažování v zahraničí je nazíráno jako pomoc třetím státům za hranicemi EU. Evropská unie realizuje řadu zahraničních misí vojenského i civilního charakteru, kterými poskytuje různou

¹⁰ BAUEROVÁ, Helena, Hana HLAVÁČKOVÁ a Milan VOŠTA. *Vnitřní a vnější dimenze bezpečnosti Evropské unie*. Praha: Libri Metropolitan University Prague Press, 2018. ISBN 978–80-7277-576-7.

¹¹ Tamtéž

¹² Tamtéž.

formu pomoci ve více či méně vzdálených regionech. Je třeba si uvědomit, že realizace misí prošla během posledního desetiletí zásadními změnami, které se mimo jiné dotýkají transformace misí. Jednou ze změn je skutečnost, že realizace zahraniční mise již neznamena jen stabilizaci vzdáleného regionu, ale také souvisí se zajištěním či posílením bezpečnosti uvnitř EU.¹³

Podobnou etapizaci bychom mohli sledovat ve vztahu k zajištění vnitřní bezpečnosti. V právním ukotvení se garance vnitřní bezpečnosti a vnější rozměr ochrany dostává do popředí také po roce 1999, v kontextu Tamperského programu a komunitarizace části třetího pilíře. Zároveň vznikají agentura Frontex a jednotky Rapid jako nástroje ochrany vnějších hranic. Na počátku milénia bezesporu vnitřní bezpečnost formuje nová hrozba spojená s globálním terorismem, která se po 11. září 2001 začíná objevovat také v Evropě. Realita globálního terorismu transformovala evropskou bezpečnost a rozšířila oblasti výzkumu, kde se prolíná vnitřní a vnější bezpečnost. Popsaná skutečnost se projevuje, jak v samotných strategiích hoje s terorismem, tak také v aktivitách spojených s policejní spoluprací nebo aktivitami EU v zahraničí či navázání boje s terorismem na migrační toky směřující do EU.¹⁴

Globální rozměr zahraniční a bezpečnostní politiky EU můžeme sledovat ve vydání první Evropské bezpečnostní strategie v roce 2003. Strategie uvádí, že „Evropa by měla být schopna sdílet odpovědnost zahraniční bezpečnost a budovat lepší svět“. Strategie poprvé na úrovni EU vymezuje pět hlavních hrozeb a ukazuje na jejich vnitřní a vnější rozměr. Jako hlavní hrozba byl označen terorismus, který má rozměr domácí a mezinárodní, podobně organizovaný zločin jako páte bezpečnostní riziko je spojen s bojem proti těmto aktivitám a zmíněn je také vnější rozměr bezpečnosti. Zbylé hrozby – šíření zbraní hromadného ničení, regionální konflikty a nefunkční státy – jsou spojeny s ryze vnějším rozměrem aktivit EU. Třetí, dynamické období SZBP také přináší nové hrozby, na které EU reaguje

¹³ BAUEROVÁ, Helena, Hana HLAVÁČKOVÁ a Milan VOŠTA. *Vnitřní a vnější dimenze bezpečnosti Evropské unie*. Praha: Libri Metropolitan University Prague Press, 2018. ISBN 978–80-7277-576-7.

¹⁴ Tamtéž.

revizí strategie v roce 2008. Mezi hrozby byla nově zařazena kybernetická bezpečnost, energetická bezpečnost a klimatické změny. Provázání evropské bezpečnosti s vnějším prostředím demonstruje snaha EU vytvářet v bezprostředním okolí skupinu „bezpečných“ států, které budou tvořit nárazníkovou zónu, obklopující evropský prostor. Jedním z projevů posílení bezpečnosti je formování bezpečných států v rámci skupiny zemí usilujících o vstup do EU. Naznačenou politiku vůči kandidátským státům posiluje realita sdílené vnější hranice s jedním nebo více členskými státy EU. Zároveň EU zahájila aktivity v rámci nové sousedské politiky, jež byla založena v roce 2004. Sousedskou politikou reagovala EU na mohutné rozšíření v roce 2004 a následně 2007 o země střední a východní Evropy, jejichž vnější východní hranice sousedí s potenciálně problematickými státy (Bělorusko, Moldavsko a Ukrajina). Nelze opomenout vnější rozměr sousedské politiky směřující do oblasti Středozemního moře, konkrétně vůči zemím severní Afriky (Maroko, Alžírsko, Tunis, Egypt). Lze souhlasit s tvrzením o existenci concentric circles (jedná se o státy v rámci sousedské politiky a také země usilující o vstup do EU), které geograficky EU obklopují, a Evropa se do těchto oblastí snaží přenášet vlastní hodnoty, a tím budovat stabilní regiony v bezprostředním sousedství. Pojetí concentric circles předpokládá silné jádro tvořené EU. Okolí tvoří státy, jež mají možnost podílet se na různých aktivitách EU. Zájem o sousední státy koliduje s interními aktivitami EU. Konkrétně s vytvořením nové agentury Frontex, jejímž primárním cílem je ochrana a management vnějších hranic EU, který realizuje ve spolupráci s členskými i sousedními státy EU. Idea o vzniku integrované správy hranic více než kdy jindy ukazuje na zájmy EU angažovat se za hranicemi členských států a sledovat také vlastní cíl. Aktivity Frontexu mimo teritorium EU mají posílit bezpečnost uvnitř EU, ale také rozvíjet dobré vztahy se státy, jejichž status může být (potenciálně) kandidátský stát, stát v rámci sousedské politiky, případně poměrně vzdálený stát.¹⁵

¹⁵ BAUEROVÁ, Helena, HANA HLAVÁČKOVÁ a MILAN VOŠTA. *Vnitřní a vnější dimenze bezpečnosti Evropské unie*. Praha: Libri Metropolitan University Prague Press, 2018. ISBN 978-80-7277-576-7.

Ke změně vnímání vnitřní a vnější bezpečnosti vedla realita migrační krize, která prostor EU zasáhla nejprve v rámci arabského jara následně v roce 2015. Masová migrační vlna ukázala, že je nutné projektovat evropské aktivity daleko za hranice bezprostředně sousedících států, zejména do regionu Afriky a Blízkého východu. Migrace a teroristické útoky potvrdily tvrzení, že vnitřní bezpečnost je striktně nebo poměrně snadno geograficky vymezitelná či zajistitelná zevnitř EU. Ochrana vnějších hranic je proto přenášena do geograficky vzdálených oblastí a významně se prolíná s vnějším rozměrem bezpečnosti, tedy s realizací zahraniční a bezpečnostní politiky EU.

Parkes současnou podobu zajištění bezpečnosti označuje jako „plasma ball“, kde se aktivity SZBP prolínají s aktivitami orgánů zajišťujících bezpečnost uvnitř EU. Evropská unie v souvislosti se snahou chránit vnitřní prostředí začíná plánovat bezpečnostní a zahraniční politiku v duchu prolínání obou sfér. Uvedená skutečnost se projevuje transformací aktivit v rámci agentury Frontex, ve vztazích k sousedním státům, transformací zahraničních misí či změnami v energetické politice, kde jsou pozorovatelné proměny v diverzifikaci zdrojů i dodavatelských partnerů. Vstupním předpokladem knihy je tvrzení, že vymezení rozdílu mezi vnitřní a vnější bezpečností EU dnes není možné. Vnitřní a vnější bezpečnostní dimenze v rámci politik EU se zejména po přijetí Lisabonské smlouvy přibližují i na úrovni evropského práva. Vlivem migrační krize po roce 2015 a vlivem teroristických útoků geograficky uskutečněných v prostoru Evropy, EU cíleně transformuje bezpečnostní a zahraniční politiku tak, aby odpovídala potřebám vedoucím k zajištění vnitřní evropské bezpečnosti.¹⁶

Problematika zajištění bezpečnosti (vnitřní i vnější) v rámci EU výrazně rezonuje ve vztahu mezi EU a členskými státy, a navíc se stále více do této problematiky promítá vliv třetích států. Potřeba či ochota převzít iniciativu v zajištění bezpečnosti většinou vyplynula z krizové situace. Přenesení kompetencí na EU je ukázkou snahy řešit problémy na celoevropské úrovni (například

¹⁶ BAUEROVÁ, Helena, HANA HLAVÁČKOVÁ a MILAN VOŠTA. *Vnitřní a vnější dimenze bezpečnosti Evropské unie*. Praha: Libri Metropolitan University Prague Press, 2018. ISBN 978-80-7277-576-7.

komunitarizace migrační, azylové a vízové politiky v roce 1999, posilování agentury Frontex od roku 2015 nebo změna strategie boje s terorismem po roce 2001). Zároveň spolupráce nejen v oblasti bezpečnosti naráží na státní suverenitu, jež ryze evropské bezpečnostní projekty eliminuje nebo znesnadňuje jejich realizaci. Jak z výše uvedeného vyplývá, aktivními partnery při zajištění vnitřní i vnější bezpečnosti EU jsou takzvané třetí státy.¹⁷

¹⁷ BAUEROVÁ, Helena, Hana HLAVÁČKOVÁ a Milan VOŠTA. *Vnitřní a vnější dimenze bezpečnosti Evropské unie*. Praha: Libri Metropolitan University Prague Press, 2018. ISBN 978–80-7277-576-7.

1.3 SPOLEČNÁ ZAHRANIČNÍ A BEZPEČNOSTNÍ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE

Vůbec první myšlenka společné zahraničněpolitické a bezpečnostní agendy se objevila v souvislosti s otázkou začlenění Německé spolkové republiky do západních struktur po druhé světové válce. Spojené státy americké byly počátkem 50. let minulého století vojensky zaměstnány konfliktem v Koreji a předpokládaly, že Sovětský svaz spekuluje s odchodem amerických jednotek z Evropy směrem na Korejský poloostrov. I z tohoto důvodu vládě USA záleželo na definitivním vytvoření samostatného evropského obranného štítu a Spojené státy požadovaly začlenění německých vojenských sil do systému evropské obrany. V říjnu roku 1950, tedy necelého půl roku po předložení Schumanovy deklarace, oznámila francouzská vláda projekt Evropského obranného společenství (EOS). Americké naléhání bylo vyslyšeno. Iniciativu EOS předložil tehdejší francouzský ministr obrany René Pleven a projekt předpokládal, že nové Společenství tvoří společnou evropskou armádu a bude mít společného ministra obrany, společný rozpočet a společný zbrojní a strategický program. Pro zasazení do historického kontextu je nutné si uvědomit, že ESUO v té době ještě neexistuje. Jednalo se vlastně o obranný „konkurz“ vyhlášený francouzskou vládou, kdy ostatní země (především členové Nato) měly zvážit, zda chtějí vytvořit společnou evropskou armádu, a především se zamyslet nad zapojením Německa. Kromě Francie na „nabídku“ reagovaly stejné státy, které nakonec založily i ESUO, tedy Itálie, SRN a země Beneluxu. Smlouvy o EOS byly podepsány v Paříži v květnu 1952. Jednalo se o první krok k ukončení okupačního statutu a počátek plného začleňování této země do mezinárodních struktur. Projekt Evropského obranného společenství však zůstal nenaplněn. Francie, která plán společné evropské armády iniciovala, byla také zemí, která jej definitivně pohřbila. Zatímco všechny potenciální země smlouvu EOS v ratifikačním procesu již podepsaly, francouzské Národní shromáždění dne 30.8.1954 projekt odmítlo. Otázka Německa v obranných plánech Spojených států amerických se tak na nějaký čas ocitla ve „vzduchoprázdnu“. Přičinění americké administrativy se však situace na evropském kontinentu vyřešila a dne 5.9.1955 SRN vstoupila do NATO. Američané tím ukázali sílu převádět vlastní záměry do politické a obranné reality, potvrdili svoji dominanci v evropské politice i hegemonické postavení ve světě. Projekt EOS měl vytvořit samostatné společenství vedle ESUO, měl tedy

vybudovat politickou a obranou rovinu budoucích sdružených hospodářských politik. Kvůli odmítavému postoji Francie se evropská integrace po dlouhou dobu soustředila pouze na hospodářské aspekty sjednocení a vojenskou záštitu nad západní Evropou převzala Severoatlantická aliance. Členské státy Evropských společenství pro několik následujících dekád na vlastní obrannou iniciativu rezignovaly. Další francouzské návrhy z průběhu 60. let minulého století na vytvoření zahraničně politické spolupráce, Fouchetův plán (1961-1969) a plán francouzského prezidenta Pompidoua (1969), zůstaly bez odezvy. Sedmdesátá léta se stala obdobím mírného pokroku v tvorbě zahraničně politické spolupráce. Splněnou podmínku některých států představoval mezivládní princip jednání a v roce 1970 došlo k vytvoření koncepce Evropské politické spolupráce (EPS). Tato podmínka se v praxi projevila odlišným způsobem jednání a institucionálním zajištěním. Politici národních států se obávali „komunitarizace zahraničně-politické agendy“ a podklady pro jednání měl zajišťovat Politický výbor namísto Rady. Zmíněné uspořádání potvrzuje neochotu politiků národních států ES vzdát se vlastních zájmů v otázkách zahraniční politiky. K dalšímu kvalitativnímu posunu ve smyslu „významu“ a efektivnosti spolupráce v zahraniční politice došlo v polovině sedmdesátých let minulého století. Impulsem se staly dvě zahraničněpolitické události a jedna vnitřní záležitost v Evropském společenství. V turbulentním období ropné krize, kdy se ekonomika Společenství poprvé ve své historii propadla do záporných čísel, EPS s pomocí Politického výboru připravovala podklady k jednání v evropsko-arabském dialogu. Poprvé tak v praxi zafungovalo politické „zajištění“ důležitých hospodářských otázek Společenství. Druhou, poměrně důležitou agendou se stala příprava a sladění otázek v průběhu takzvaného „helsinského“ procesu. Zatímco rozměr evropsko-arabského dialogu byl pro ES zejména ekonomický, helsinský proces měl pro Společenství charakter bezpečnostní a politický. Závěrečný akt, podepsaný 1. srpna 1975 v Helsinkách státníky třiceti pěti zemí světa, formálně dokončil geopolitické uspořádání Evropy po druhé světové válce, potvrdil stávající hranice a ustavil pravidla pro jednání v bipolárně rozděleném světě. Vnitřním impulsem k dalšímu posunu spolupráce v oblasti EPS se stalo oficiální založení Evropské rady (ER) v roce 1974. Došlo k institucionálnímu propojení Evropské rady, ministrů zahraničních věcí a EPS. Evropská rada měla zasedat ve schématu hlav států členských zemí ES společně

s ministry zahraničních věcí členských zemí ES. Samotná instituce Evropské rady však až do roku 1986 zůstávala víceméně (ne)formální politickou dohodou členských zemí Společenství a její setkávání se odehrávalo prostřednictvím mezivládních summitů, kde jednací agendu tvořily otázky evropského integračního procesu. V primárním právu Evropskou radu potvrdil až Jednotný evropský akt v roce 1986. V JEA byla stanovena časová frekvence summitů, složení a obsahová náplň jednání (politická reprezentace ES). Definitivní konstituování Evropské rady jako jedné z vrcholných institucí pro zahraniční politiku EU tak Společenství trvalo více než deset let. Jednotu výstupů z jednání Evropské rady v otázkách EPS stále komplikovalo několik podstatných faktorů. Evropské společenství bylo hospodářským sdružením, nebylo (a stále není) státem a nemohlo tak tvořit politiku „státního formátu“. Každý členský stát ES měl (a v EU stále má) vlastní národní zájmy, a proto bylo nutné některá konfliktní témata „selektovat“. Podle hodnocení některých politologů se v EPS jednalo o platformu společně „sdílených zájmů“ namísto hledání jednoho společného zájmu Společenství. Otázka jednotného postoje k zahraničním konfliktům a společné obranné platformě zůstává pro členské země EU problematická do současnosti.¹⁸

Současná podoba SZBP se začala utvářet společně s Maastrichtskou smlouvou v roce 1992. Smlouva z Maastrichtu reagovala jak na obecné smluvní předsevzetí z Jednotného evropského aktu, tak na mezinárodně politické okolnosti tehdejší dramatické doby. Aktuální události v Evropě překreslily mapu do té doby ideologicky rozděleného světa. Země střední a východní Evropy (SVE) v roce 1989 odmítly marxistické pojetí světa a jedna po druhé vystoupily z rozvolněného sovětského bloku. Projekt Evropského společenství byl pro Východoevropany silným motivem a všechny země SVE se ochotně vydaly cestou politické a ekonomické transformace. Nové uspořádání Evropské unie na tyto okolnosti logicky reagovalo smluvně i procedurálně. Výše zmíněné pilířové uspořádání takzvaného maastrichtského chrámu (Smlouva o EU) vytvořilo samostatnou

¹⁸ LACINA, Lubor, Petr STREJČEK a Petr BLÍŽKOVSKÝ. *Učebnice evropské integrace*. 4. přepracované a aktualizované vydání. Brno: Barrister & Principal, 2016. ISBN 978-80-7485-104-9.

institucionální a procedurální sféru pro zahraniční politiku a bezpečnost EU. Ve druhém pilíři se nacházela oblast Společné zahraniční a bezpečnostní politiky, která je součástí Hlavy V ve Smlouvě o EU.¹⁹

20

Výše uvedené schéma popisuje pilířové uspořádání Maastrichtského chrámu. Uhelným kamenem SZBP zůstával mezivládní princip jednání. Pro lepší představu jednání ve druhém pilíři můžeme použít termín „suverenita“. Členské státy maastrichtskou smlouvou nedelegovaly suverenitu (nevzdaly se jí) v oblasti

¹⁹ LACINA, Lubor, Petr STREJČEK a Petr BLÍŽKOVSKÝ. *Učebnice evropské integrace*. 4. přepracované a aktualizované vydání. Brno: Barrister & Principal, 2016. ISBN 978-80-7485-104-9.

²⁰ Tamtéž.

zahraniční politiky a bezpečnosti na nadnárodní orgány Evropské unie a tuto sféru si ponechaly ve vlastní režii. Pro dokreslení uvedme opačný příklad oblasti společného trhu (Evropská společenství), která je plně v moci bruselských institucí (první pilíř). Logicky je situace dána historickým charakterem ES/EU, původně hospodářského sdružení států. SZBP si tak nelze představit jako počátek ideální a jednotné spolupráce členských států Unie v oblasti zahraniční politiky. Evropská unie stále nepřevzala úlohu lídra v tvorbě agendy zahraniční politiky, nepřevzala ústřední pravomoci v bezpečnostní politice a roli EU si tak můžeme představit jen jako úlohu moderátora mezivládní debaty. Cílem takové debaty je hledání konsenzu na maximum společných bodů, které jsou členské státy ochotny odsouhlasit. Některé členské státy z mnoha důvodů platformu SZBP plně nevyužívají a stále sledují vlastní národní zájmy. Je logické, že skoro 30 států nemůže mít i z výše zmiňovaných historických důvodů, velikosti země, geografické polohy nebo obchodních vztahů naprosto jednotný názor například na politiku vůči Ruské federaci. Konkrétní a hlavní oblasti zájmu SZBP jsou deklarovány ve Smlouvě o EU:

- zabezpečení společných hodnot Evropské unie
- zabezpečení základních zájmů a nezávislosti EU
- posilování bezpečnosti členských států a celé EU v souladu se závěry Helsinského procesu a OSN
- podpora mezinárodní spolupráce
- ochrana demokracie, právního státu a respektování lidských práv a základních hodnot²¹

Stejná Smlouva o Evropské unii kromě „systematické spolupráce“, která definuje víceméně procedurální způsob jednání, explicitně uvádí dva instrumenty SZBP pro naplňování výše uvedených cílů. Jedná se o společné postoje a společné akce. Za připomenutí stojí, že formulování společných postojů a přijetí společných akcí probíhá vždy v Radě, která je platformou pro zastupování a střet národních zájmů členských států – mezivládní princip jednání. Členské státy musí přijatý

²¹ LACINA, Lubor, Petr STREJČEK a Petr BLÍŽKOVSKÝ. *Učebnice evropské integrace*. 4. přepracované a aktualizované vydání. Brno: Barrister & Principal, 2016. ISBN 978-80-7485-104-9.

konsenzus zahrnout do spektra národní zahraniční politiky a činit opatření nutná k jeho prosazení (zjednodušeně řečeno, politika členských států se nesmí křížit se společnými postoji EU).²²

Změny provedené Amsterodamskou smlouvou (1997) v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky Unie byly silně ovlivněny výše uvedenými prvními roky (ne)fungování SZBP a je evidentní, že Brusel i členské státy EU si z předešlých nezdarů (válka v Jugoslávii) chtěly vzít ponaučení. Amsterodamská smlouva zatím ponechává základní pilířovou strukturu a mezivládní způsob vyjednávání v oblasti SZBP. Mezi smluvní cíle této politiky nově přibyl bod hovořící o „posilování soudržnosti a solidarity“ mezi státy Evropské unie. K zásadní změně došlo v následujících oblastech:

- nový instrument – společná strategie
- nový institut v procesu hlasování – konstruktivní absence (neúčast)
- nová pozice – vysoký zmocněnec pro SZBP²³

Konstruktivní neúčast umožňuje nezablokování agendy v Radě, členské země tedy nemusí sáhnout k vetu. Členové EU, kteří využijí práva konstruktivní neúčasti, se však zavazují, že akci EU budou „uznávat“ a nepovedou proti ní jakékoli obstrukce a samotná činnost Unie nebude ze strany nezúčastněných kritizována. Vysoký představitel pro SZBP je spolupracovníkem předsedajícího státu EU a přispívá k tvorbě zahraničně politické. Amsterodamskou smlouvou přinesené změny v oblasti SZBP můžeme označit za výsledek kompromisu tehdejší patnáctky členských států. Evropské instituce samozřejmě tlačily na komunitarizaci SZBP a významnější zapojení Komise do celého procesu. Je pravdou, že Evropské komisi připadly některé víceméně koordinující činnosti, nedostala však do rukou žádné právní nástroje k institucionálnímu posílení vlastní pozice v SZBP EU. Po Amsterodamu se SZBP institucionálně posouvala dále. Důležitým impulsem pro SZBP byl postoj Velké Británie a tehdejší britského

²² LACINA, Lubor, Petr STREJČEK a Petr BLÍŽKOVSKÝ. *Učebnice evropské integrace*. 4. přepracované a aktualizované vydání. Brno: Barrister & Principal, 2016. ISBN 978-80-7485-104-9.

²³ Tamtéž.

premiéra Tonyho Blaira. Ostrovní země disponovala a stále disponuje nejmodernějším arzenálem zbraní v Unii, především technikou, která dokáže připravit rychlý přesun armád, kdekoli na světě do 48 hodin rozmístit početné vojsko a několik měsíců tam podporovat vojenské operace. Ostatní velké země Unie takovými kapacitami nedisponují a jejich armády potřebují k dosažení stejného stavu zásadní reformu. Britské úrovni se v tomto ohledu přibližuje snad jenom Francie. Německo se ve druhé polovině 20. století zaměřilo na cíl stát se „civilní velmocí“ a soustředilo se na politiku obchodu (exportu). Vzhledem k událostem první poloviny 20. století neměla SRN (ani ostatní země Unie) příliš zájmu na zdokonalování a modernizaci vlastních vojenských kapacit. Pro zjednodušení řekněme, že obraz „pochodujícího německého vojáka v zahraničí“ neděsí jen samotné Němce. Z tohoto důvodu má Velká Británie naprosto unikátní úlohu (technologická úroveň armády), potvrzenou při britsko-francouzském summitu v Saint-Malo (prosinec 1998), testujícím ochotu Britů podpořit evropské operační kapacity, především síly rychlé reakce schopné plnit Petersberské úkoly. Po britském souhlasu a účasti v silách rychlé reakce následně Evropská rada ještě ve stejném roce mohla konstatovat rozvoj „reálné“ společné obrany Evropské unie. Cesta k postupné tvorbě evropské armády byla otevřena. Podstatným krokem bylo vytvoření funkce Vysokého představitele pro SZBP, jehož úkolem bylo koordinovat oblast zahraniční politiky Unie a osobně reprezentovat zájmy patnáctky v mezinárodních vztazích. Z výše uvedených kroků lze usuzovat, že mozaika zahraničněpolitické a vojenské kapacity EU se začala pomalu skládat. V prosinci roku 1999 se na summitu Evropské rady v Helsinkách začala konkrétněji vytvářet Evropská bezpečnostní a obranná politika (EBOP), jako „silová“ součást SZBP. EBOP v oblasti SZBP sloužila jako otevřený rámec pro obranné a vojenské složky. Prvním strategickým cílem EBOP se stalo vytvoření sil rychlého nasazení v počtu 50 až 60 tisíc mužů. Jelikož Evropská unie z podstaty věci nedisponuje žádnou armádou, musíme si tvorbu takto početného vojska představit jako proces „vyplňování katalogu“, do něhož jednotlivé státy „zapsaly“ vlastní jednotky, které pro tyto případy uvolní. K nasazení sil rychlé reakce by mohlo dojít v následujících případech:

- řešení problémů v oblastech jako například prevence konfliktu
- vojenská asistence k udržování míru – konflikty nízké intenzity

- humanitární pomoc a odzbrojování znesvářených stran
- stabilizace po skončení konfliktu a smiřování, nebo oddělování znesvářených stran
- boj s organizovaným zločinem, terorismem a krizový management²⁴

Smlouva z Nice byla podepsána 26. února 2001 a vstoupila v platnost (po opakovaném referendu v Irsku) dne 1. února 2001. Z hlediska SZBP měla Niceská smlouva symbolický význam v souvislosti s přípravou na přistoupení zemí SVE, Kypru a Malty. Chystané přistoupení nových členů logicky zvěstovalo také nové výzvy pro SZBP, především otázku změněných vztahů s Ruskou federací. Smlouva se s nimi přesvědčivě vyrovnala. Ke konkrétním změnám zavedeným Niceskou smlouvou patří:

- posilování vzájemné spolupráce členských států v oblasti vyzbrojování
- reforma způsobu uzavírání dohod se třetími státy
- přejmenování Politického výboru na Politický a bezpečnostní výbor (PBV)
- zesílená spolupráce, skupina členských států může vytvořit vojenskou koalici pro akci v zahraničí, akce nesmí být v rozporu s politikou, hodnotami a obecnými zásadami SZBP²⁵

Například v roce 2005 byl zřízen Vojenský štáb, který spolu s Politickým a bezpečnostním výborem tvoří páteř struktur a dalších institucí EBOP. Zřízení Vojenského štábu předcházelo několik událostí (například teroristické útoky 11. září 2001), které ovlivnily i bezpečnostní situaci celého euroatlantického prostoru. Mezinárodní okolnosti v tehdejší klíčové době, především vztahy s USA a vztahy uvnitř NATO, položily před politiky EU několik fatálních otázek a silně ovlivnily směřování a budování SZBP a EBOP. Půl roku po podpisu Niceské smlouvy došlo dne 11. září 2001 ke spáchání koordinovaných teroristických útoků ve Spojených státech amerických. Komentátoři v těchto dramatických chvílích používali slogany typu: „Svět už nikdy nebude jako dříve“, nebo „Den, který změnil svět“. Na podzim

²⁴ LACINA, Lubor, Petr STREJČEK a Petr BLÍŽKOVSKÝ. *Učebnice evropské integrace*. 4. přepracované a aktualizované vydání. Brno: Barrister & Principal, 2016. ISBN 978-80-7485-104-9.

²⁵ Tamtéž.

roku 2001 začala v Afghánistánu operace Trvalá svoboda s účastí koalice armád 51 států (včetně České republiky) pod velením NATO a armády USA. Spojenecká invaze do Afghánistánu zahájila takzvanou válku s terorismem, která měla za úkol zničit al-Káidu a její podporovatele z řad Talibánu. Válka s terorismem v mnoha podobách trvá do současnosti. Bezpečnostní analytici byli během tohoto konfliktu nuceni přehodnotit strategii i rizika a definovat širší spektrum bezpečnostních hrozeb. Obecně řečeno, začalo období charakterizované takzvanými "asymetrickými konflikty". Stratégové a politici zjistili, že vojenská síla a přímý konflikt nepřináší požadovaný efekt. Teroristické organizace vznikají spontánně po celém světě a rozpletení jejich struktury vyžaduje zapojení i jiných než armádních složek. Asymetričnost konfliktu můžeme popsat jako boj s neviditelným nepřítelem, kdy se protivník objevuje nečekaně a takzvaně nemá „zpáteční adresu“. Mnoho teroristů žije trvale mimo své původní země a s politickou reprezentací rodných států nemají žádné spojení. Právě kvůli „neviditelnosti“ nepřítele a nečekanosti úderů je účelný boj proti teroristům velmi komplikovaný a úplné vymýcení terorismu v dnešním světě v podstatě nemožné. Rok 2001 přinesl rovněž zlom v úvahách o obranné strategii také v geografickém prostoru Evropské unie. Tradiční vnímání ozbrojeného konfliktu jako střetu jasně definovaných vojenských sil samozřejmě nemohlo být opomenuto, ale s akutní hrozbou mezinárodního terorismu se v bezpečnostní agendě EU otevřela úplně nová kapitola. Již v září 2001 schválila Evropská rada dokument nazvaný Usnesení a akční plán boje proti terorismu a začala vznikat řada koncepčních opatření a dokumentů, které měly za cíl posilovat institucionální strukturu Unie v boji proti terorismu. Samotný akční plán byl několikrát modifikován, až v roce 2006 dospěl do následující podoby priorit boje proti terorismu:

- prohloubit mezinárodní shodu a podpořit mezinárodní snahu bojovat s terorismem
- omezit teroristům přístup k finančním a ekonomickým zdrojům
- zesílit kapacity odhalování, vyšetřování a stíhání teroristů a prevence teroristických útoků mezi orgány EU a členskými státy
- zvýšit bezpečnost mezinárodní dopravy a zajistit efektivní systém hraniční kontroly

- zlepšit možnosti EU a členských států vypořádat se s následky teroristických útoků.
- určit faktory, které přispívají k podpoře a (personálnímu) posílení terorismu
- nasměrovat akce Unie do prioritních třetích zemí, kde musí být posíleny protiteroristické kapacity nebo přijata protiteroristická opatření²⁶

Obecně se terorismus stal záležitostí „obou (tehdy) mezivládních pilířů“ Maastrichtského chrámu, tedy II. pilíře, otázek SZBP (především vojenská a bezpečnostní opatření) a III. pilíře, „otázek justice a vnitra“ (přes-hraniční spolupráce, sledování osob, odposlechy, pohyby na bankovních účtech). V roce 2005 byla na základě výše uvedených prioritních bodů vytvořena také komplexní Strategie boje proti terorismu, která zůstává v takřka nezměněné podobě platná do současnosti.²⁷

Zajímavé jsou především důsledky takzvané „druhé války v Zálivu“ pro SZBP EU. Nejenže byla Evropská unie v názoru na americký postup rozdělena, ale v tehdejších emocemi prostoupených prohlášeních a jednáních se Unie začala vojensky emancipovat a došlo k urychlení evropské snahy o vybudování nezávislých vojenských sil. Nevraživost mezi státy Unie sice postupem času odezněla a vztahy mezi EU a USA se stabilizovaly, nicméně vytvoření vojenských sil a bezpečnostních agentur Evropské unie už zůstalo na stole a politici byli nuceni dílo dokončit, i kdyby jen proto, aby „neztratili tvář“. V té době připravovaná (a nakonec nepřijatá) Smlouva o Ústavě pro Evropu i následně přijatá Lisabonská smlouva vyšly tomuto úsilí o vytvoření vlastních vojenských a operačních kapacit EU vstříc. Samotná Lisabonská smlouva (2009), jako zatím poslední akt primárního práva EU, přináší několik zásadních změn pro oblast SZBP i pro oblast SBOP. Představme si čtyři nejdůležitější proměny SZBP, především ty institucionální, a vysvětleme si jejich opodstatnění: Předseda Evropské rady (ER) nahrazuje dřívější pozici premiéra či prezidenta státu, který předsedal EU. Do roku

²⁶ LACINA, Lubor, Petr STREJČEK a Petr BLÍŽKOVSKÝ. *Učebnice evropské integrace*. 4. přepracované a aktualizované vydání. Brno: Barrister & Principal, 2016. ISBN 978-80-7485-104-9.

²⁷ Tamtéž.

2009 (do přijetí Lisabonské smlouvy) se členské země EU v předsednictví střídaly v půlročních intervalech. Unii tedy každých šest měsíců „řídila“ jiná předsednická země, a tedy i jiný „prezident“. Změna a funkce „stálého“ předsedy Evropské rady umožňuje kontinuitu SZBP, která se půlročními předsednictvími tříštila, dle národních priorit. Půlroční institut předsednické země EU existuje nadále, avšak byla z něj vyňata agenda zahraniční politiky. Vysoký představitel Unie pro zahraniční a bezpečnostní politiku navazuje na funkci Vysokého představitele pro SZBP, ustavenou již Amsterodamskou smlouvou. Posun a rozsah pozice je vyjádřen „multiinstitucionalitou“ nové funkce. Vysoký představitel je zároveň místopředsedou Evropské komise a účastní se zasedání Evropské rady, předsedá Radě pro zahraniční věci, kde především řídí činnost SZBP EU dle strategických cílů určených Evropskou radou a koordinuje vnější činnosti Unie. Evropská služba pro vnější činnost (EEAS) je instituce zřízená Lisabonskou smlouvou, která vlastně vytváří diplomatickou službu EU. EEAS je strukturována podle teritoriálního zastoupení Unie ve světě jako běžná diplomacie národního státu, a naopak v Bruselu jsou vytvářeny podpůrné a analytické složky. EU tak má k dispozici silný instrument pro koordinaci evropské zahraniční politiky. Do budoucna se počítá s až 6 tisíci zaměstnanci Služby. Evropská obranná agentura byla založena již v roce 2004, ale kodifikovala ji teprve Lisabonská smlouvou. Agentura má na starosti spolupráci členských zemí EU v oblasti vyzbrojování, společný rozvoj obranného potenciálu (technického) a koordinaci ve výzkumu a vývoji nových technologií. Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU se v poslední době z unijních politik rozvíjí nejdynamičtěji. Podívali jsme se do historie a dospěli až k současné podobě tvorby zahraniční politiky EU. Evropské instituce a legislativa doznaly v průběhu integrace zásadních změn, ovšem dřívější problémy zůstaly. Přetrvalo napětí mezi Bruselem a národními státy ve specifických tématech mezinárodních vztahů, především v kompetenční rovině, a stejně tak zůstávají i rozepře mezi jednotlivými členskými státy EU v názorech na politiku třetích zemí. Severoatlantická aliance zůstává nejdůležitějším obranným sdružením na evropském kontinentu. Armádní kapacity jednotlivých

členských států EU jsou značně rozdílné a některé státy jsou schopny pouze základních typů vojenských operací.²⁸

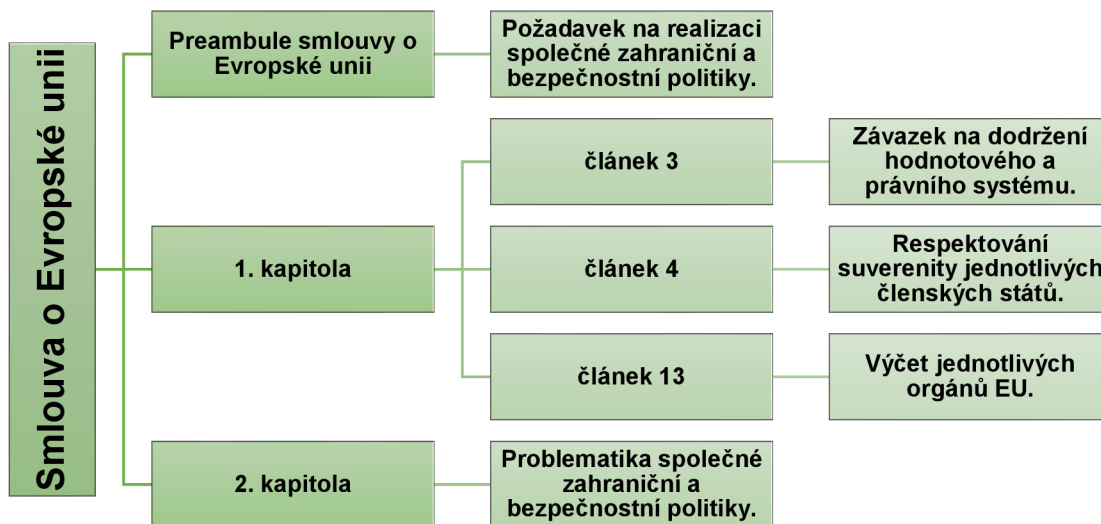
²⁸ LACINA, Lubor, Petr STREJČEK a Petr BLÍŽKOVSKÝ. *Učebnice evropské integrace*. 4. přepracované a aktualizované vydání. Brno: Barrister & Principal, 2016. ISBN 978-80-7485-104-9.

2 HLAVNÍ KOMPONENTY SYSTÉMU BEZPEČNOSTI

2.1 LEGISLATIVNÍ PRVKY

2.1.1 Smlouva o Evropské unii

Smlouva o Evropské unii – Maastrichtská smlouva (SEU), (7. února 1992, platí od 1. listopadu 1993).²⁹ Touto smlouvou založily smluvní strany mezi sebou Evropskou unii. Smlouva představuje novou etapu v procesu vytváření stále užšího svazku mezi národy Evropy, v němž jsou rozhodnutím přijímána co nejbližší občanům. EU je založena na Evropských společenstvích doplněných politikami a formami spolupráce stanovenými smlouvou. Jejím posláním je utvářet vztahy mezi členskými státy a mezi jejich národy na základě soudržnosti a solidarity.³⁰

31

Výše uvedené schéma přehledně popisuje části SEU, zabývající se bezpečností.

²⁹ Zakládající smlouvy. *Euroskop.cz* [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/dokumenty-eu/zakladajici-smlouvy/>

³⁰ SMLOUVA O EVROPSKÉ UNII. *Euroskop.cz* [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: https://euroskop.cz/wp-content/uploads/sites/3/2022/01/758-smlouva_o_eu_puvodni_verze-22.pdf

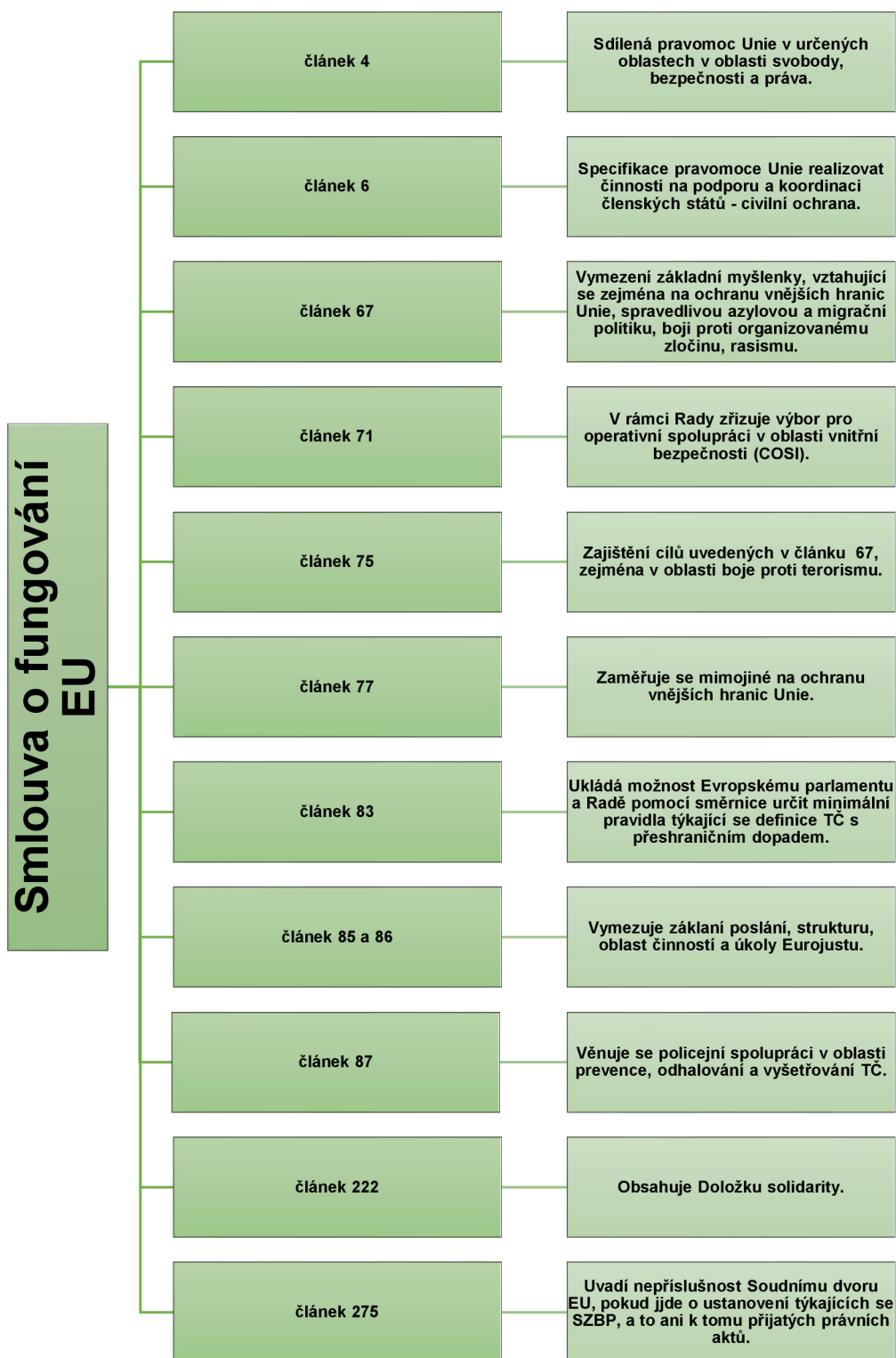
³¹ HESS, David. *Analýza hlavních komponentů systému bezpečnosti v podmínkách Evropské unie*. Praha, 2022, Diplomová práce. Policejní akademie České republiky, Fakulta bezpečnostního managementu, Katedra managementu a informatiky. Vedoucí práce Dr. Jindřich Nový Ph.D.

2.1.2 Smlouva o fungování Evropské unie

Smlouva o založení Evropského společenství – Římská smlouva (25. března 1957), která byla ve znění Lisabonské smlouvy – přejmenována na Smlouva o fungování EU (SEU), (3. prosince 2007).³² SEU upravuje fungování EU a stanoví oblasti, meze a způsob výkonu jejích pravomocí. SEU a SFEU představují smlouvy, na nichž je EU založena a mají stejnou právní sílu.³³

³² Zakládající smlouvy. *Euroskop.cz* [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/dokumenty-eu/zakladajici-smlouvy/>

³³ SMLOUVA O FUNGOVÁNÍ EVROPSKÉ UNIE (KONSOLIDOVANÉ ZNĚNÍ). *EUR-lex* [online]. [cit. 2023-02-0150]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=FI>

34

Výše uvedené schéma přehledně popisuje části SFEU, zabývající se bezpečností.

³⁴ HESS, David. *Analýza hlavních komponentů systému bezpečnosti v podmínkách Evropské unie*. Praha, 2022, Diplomová práce. Policejní akademie České republiky, Fakulta bezpečnostního managementu, Katedra managementu a informatiky. Vedoucí práce Dr. Jindřich Nový Ph.D.

2.1.3 Dohody upravující oblast vnitřní bezpečnosti

Schengenský *acquis* je soubor právních předpisů tvořících základ schengenské spolupráce. Kromě Schengenské dohody, Schengenské prováděcí úmluvy a protokolů a úmluv o přistoupení k úmluvám ze strany nových států se jedná o rozhodnutí a prohlášení Výkonného výboru (zanikl na základě schengenského protokolu) a všechny následné legislativní akty EU/ES, u kterých je v preambuli uvedeno, že rozvádějí schengenské *acquis*.³⁵

Schengenská spolupráce se vyvinula z původního plánu mezi několika vládami do plnohodnotné politické oblasti EU v těchto fázích:

- 1985 – Belgie, Nizozemsko a Lucembursko (Benelux), Spolková republika Německo a Francouzská republika (pět z tehdejších deseti zemí EHS, nyní země EU) podepsaly v lucemburské vesnici Schengenu dohodu o postupném odstraňování kontrol na svých vnitřních hranicích,
- 1990 – týchž pět zemí podepsalo Schengenskou úmluvu, která doplnila dohodu a kterou byla stanovena opatření a záruky pro zavedení politiky zrušení kontrol na vnitřních hranicích do praxe,
- 1995 – provádění schengenské agendy začíná za účasti sedmi zemí EU,
- 1997 – Amsterodamská smlouva zavádí schengenskou spolupráci některých vlád do právního rámce EU.³⁶

Cílem Schengenského prostoru je umožnit obyvatelům zemí EU cestovat přes vnitřní hranice členských zemí bez podstupování kontrol nebo nutnosti předkládat cestovní pas. Schengenské *acquis* bylo pozměněno po vstupu nových zemí do schengenského prostoru a byly do něj začleněny nové právní předpisy EU. Otevření hranic je jednou stranou mince schengenského prostoru. Druhou stranou je zajištění bezpečnosti jeho občanů. To zahrnuje:

³⁵ Schengenský slovníček. *Euroskop.cz* [online]. [cit. 2023-01-12]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/ja-a-eu/schengen/schengensky-slovnicek/>

³⁶ Schengenský prostor a spolupráce. *EUR-Lex* [online]. [cit. 2023-01-12]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:I33020>

- zpřísnění a uplatňování jednotných kritérií pro kontroly pro vstup státních příslušníků zemí mimo schengenský prostor na společných vnějších hranicích
- rozvoj spolupráce mezi příslušníky pohraniční stráže
- využití sofistikovaných systémů pro výměnu informací³⁷

Haagský program Evropská rada schválila dne 4. a 5. listopadu 2004 pro posílení prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Haagský program navazuje na program z Tampere, který byl Evropskou radou schválen dne 15. a 16. října 1999. Jednalo se o první víceletý program zabývající se stanovením priorit pro prostor svobody, bezpečnosti a práva. Tento druhý víceletý program vychází z pozitivních zkušeností s výše zmiňovaným programem z Tampere. Pro zajištění provedení haagského programu vyzvala Evropská rada Komisi, aby Radě předložila akční plán, ve kterém budou cíle a priority programu převedeny na konkrétní opatření, včetně časového plánu pro přijetí a provedení všech opatření.³⁸ Hlavní cíle a implementaci detailněji určuje tento Akční plán schválený 3. června 2005.³⁹ Plán se skládal ze dvou částí. První část (kapitola 2) podávala přehled aktuálních problémů a některých nejdůležitějších aspektů programu. Kromě toho z cílů programu vyzdvihoval deset konkrétních priorit, na které by měla být podle názoru Komise během nadcházejících pěti let soustředěna pozornost. Druhá část (kapitola 3) obsahovala přílohu uvádějící konkrétní opatření, která musejí být v příštích pěti letech přijata. Tento seznam přesně odpovídá struktuře haagského programu.⁴⁰ Kontrolu přijímání opatření stanovených Haagským programem

³⁷ Schengenský prostor a spolupráce. *EUR-Lex* [online]. [cit. 2023-01-12]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:I33020>

³⁸ HAAGSKÝ PROGRAM: POSÍLENÍ SVOBODY, BEZPEČNOSTI A PRÁVA V EVROPSKÉ UNII. *EUR-Lex* [online]. [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005XG0303\(01\)&from=RO](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005XG0303(01)&from=RO)

³⁹ Víceletý program pro oblast spravedlnosti a vnitřních věcí. *Ministerstvo vnitra: České republiky* [online]. [cit. 2023-01-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/agenda-eu-na-mv-vicelety-program-pro-oblast-spravedlnosti-a-vnitrnich-veci.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

⁴⁰ HAAGSKÝ PROGRAM: POSÍLENÍ SVOBODY, BEZPEČNOSTI A PRÁVA V EVROPSKÉ UNII. *EUR-Lex* [online]. [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005XG0303\(01\)&from=RO](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005XG0303(01)&from=RO)

a jeho akčním plánem sledují každoroční hodnotící zprávy Evropské komise, z nichž poslední vyšla v červnu 2009.⁴¹

Dne 10. června 2009 předložila Komise sdělení „Prostor svobody, bezpečnosti a práva ve službách občanům“, které bude základem pro přípravu nového víceletého programu na období 2010–2014 (Stockholmského programu).⁴²

Cílem Haagského programu bylo:

- zlepšit všeobecnou schopnost Unie a jejích členských států
- zaručit základní práva, minimální procesní záruky a přístup ke spravedlnosti
- poskytovat potřebným osobám ochranu v souladu s Ženevskou úmluvou o uprchlících a jinými mezinárodními smlouvami
- regulovat migrační toky a kontrolovat vnější hranice Unie
- bojovat proti organizované mezinárodnímu trestné činnosti a potlačovat hrozbu terorismu
- využívat potenciál Europolu a Eurojustu
- prohloubit vzájemné uznávání soudních rozhodnutí a osvědčení v občanských i trestních věcech
- odstraňovat právní a soudní překážky soudních sporů v občanských a rodinných věcech s přeshraničními dopady⁴³

Prümská smlouva (neboli prümské rozhodnutí) je rozhodnutí Rady EU ze dne 23. června 2008 o posílení přeshraniční spolupráce, zejména v boji proti terorismu a přeshraniční trestné činnosti.⁴⁴

⁴¹ Víceletý program pro oblast spravedlnosti a vnitřních věcí. *Ministerstvo vnitra: České republiky* [online]. [cit. 2023-01-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/agenda-eu-na-mv-vicelety-program-pro-oblast-spravedlnosti-a-vnitrnich-veci.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

⁴² Tamtéž.

⁴³ Rada: HAAGSKÝ PROGRAM: POSÍLENÍ SVOBODY, BEZPEČNOSTI A PRÁVA V EVROPSKÉ UNII. *EUR-lex* [online]. [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005XG0303\(01\)&from=RO](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005XG0303(01)&from=RO)

⁴⁴ Rozhodnutí Rady 2008/615/SVV ze dne 23. června 2008 o posílení přeshraniční spolupráce, zejména v boji proti terorismu a přeshraniční trestné činnosti: Dokument 32008D0615. *EUR-lex* [online]. [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32008D0615>

Cílem tohoto rozhodnutí je posílit přeshraniční spolupráci mezi policejními a justičními orgány zemí EU, aby bylo možné účinněji bojovat proti terorismu a přeshraniční trestné činnosti. Zaměřuje se zejména na automatizovanou výměnu informací. Zaměřuje se také na významné události a boj proti terorismu. Rozhodnutí vychází z mnohostranné smlouvy podepsané v roce 2005 Belgií, Německem, Španělskem, Francií, Lucemburskem, Nizozemskem a Rakouskem. Byla přeměněna na právní nástroj závazný pro všechny země EU. Následně Rada přijala průmské rozhodnutí a jeho prováděcí pravidla. Rozhodnutí stanoví pravidla, která se týkají:

- automatizovaného přístupu k profilům DNA, daktyloskopickým údajům a některých vnitrostátních údajů o registraci vozidel
- poskytování údajů v souvislosti s významnými událostmi
- poskytování informací za účelem předcházení teroristickým trestným činům
- dalších opatření pro posílení přeshraniční policejní spolupráce⁴⁵

Vytvoření vnitrostátních databází a automatizovaný přístup k údajům:

- země EU musí založit národní soubory analýzy DNA pro účely vyšetřování trestných činů
- referenční údaje, které sestávají z nekódující části DNA a referenčního čísla, které neumožňuje identifikaci jednotlivce, musí být k dispozici jiným zemím EU za účelem provádění automatických vyhledávání
- vyhledávání jsou prováděna prostřednictvím národních kontaktních míst porovnáváním profilů DNA, ale pouze na bázi jednotlivých případů a podle postupu nalezení či nenalezení shody
- země EU musí také dát k dispozici referenční údaje z národních automatizovaných systémů identifikace otisků prstů (AFIS)
- vyhledávání se provádějí srovnáváním daktyloskopických údajů a podobně jako v případě vyhledávání DNA pouze na základě jednotlivých případů a pomocí systému nalezení či nenalezení shody

⁴⁵ Posílení přeshraniční spolupráce (průmské rozhodnutí): Dokument 32008D0615. *EUR-lex* [online]. [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/CS/legal-content/summary/stepping-up-cross-border-cooperation-pr-m-decision.html>

- národní kontaktní místa také musí získat přístup k některým vnitrostátním údajům o registraci vozidel prostřednictvím automatizovaného vyhledávání on-line⁴⁶

Poskytování údajů v souvislosti s významnými událostmi:

- v souvislosti s významnými událostmi, které se týkají více než jedné země EU, si dotyčné země musejí navzájem poskytnout jiné než osobní údaje které jsou nezbytné pro účely předcházení trestným činům a zachování veřejného pořádku a bezpečnosti
- osobní údaje lze poskytovat, pouze pokud jsou subjekty údajů považovány za hrozbu pro veřejný pořádek a bezpečnost nebo pokud se má za to, že při významných událostech spáchají trestný čin, tyto údaje je však možné použít pouze ve vztahu k události, pro kterou byly poskytnuty, a po tom, co posloužily svému účelu, ale nejpozději po roce od doby, kdy byly poskytnuty, musí být vymazány⁴⁷

Předávání informací pro boj proti terorismu – v jednotlivých případech a s určitými omezeními si mohou za účelem předcházení teroristickým útokům země EU navzájem poskytovat následující údaje:

- příjmení a jména
- datum a místo narození
- popis okolností, které vyvolávají domněnku, že budou spáchány trestné činy⁴⁸

⁴⁶ Posílení přeshraniční spolupráce (průmské rozhodnutí): Dokument 32008D0615. *EUR-lex* [online]. [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/CS/legal-content/summary/stepping-up-cross-border-cooperation-pr-m-decision.html>

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Tamtéž.

Další opatření pro posílení přeshraniční policejní spolupráce:

- země EU mohou provádět společné hlídky a další společné operace za účelem předcházení trestným činům a zachování veřejného pořádku a bezpečnosti na území dané země EU
- země EU by si měly poskytovat vzájemnou pomoc v případě masových shromáždění a jiných srovnatelných významných událostí, katastrof a vážných nehod⁴⁹

⁴⁹ Posílení přeshraniční spolupráce (průmské rozhodnutí): Dokument 32008D0615. *EUR-Lex* [online]. [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/CS/legal-content/summary/stepping-up-cross-border-cooperation-pr-m-decision.html>

2.2 STRATEGICKÉ PRVKY

2.2.1 Evropská bezpečnostní strategie

Evropská bezpečnostní strategie, přijatá v prosinci 2003 se stala prvním doktrinálním dokumentem EU pro oblast vnější politiky. Vytvořením tohoto dokumentu dala EU jasně najevo, že nechce být vnímána pouze jako velmoc čistě ekonomického rozměru, ale i bezpečnostního. Dala najevo své odhodlání klást důraz na globální přístupy k bezpečnosti.

Evropská bezpečnostní strategie není koncipovaná jako doktrína vojenské intervence. Nepreferuje bezprostřední vojenské odpovědi na bezpečnostní hrozby. Naopak staví na nezbytnosti:

- Fungujícího multilateralismu, představujícího primárně přístup vycházející z aplikace kombinovaného politického dialogu, diplomatického nátlaku, mechanismů sledování a vyhodnocování aktuální situace.
- Sekundárně pak v nezbytných případech použití donucení včetně vojenského zásahu.⁵⁰

V první části tento dokument obsahuje identifikaci bezpečnostních hrozeb po skončení studené války, z nichž byly za klíčové označeny:

- terorismus
- zbraně hromadného ničení
- regionální konflikty
- nefunkční státy (korupce, zneužívání moci, nefunkční instituce)
- organizovaný zločin⁵¹

⁵⁰ PIKNA, M.B. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-783-2.

⁵¹ Tamtéž.

Druhá část dokumentu obsahuje definici tří základních strategických cílů Unie, kterými jsou:

- rozšíření zóny bezpečnosti v okolí Evropy
- posilování mezinárodního právního řádu
- reakce na hrozby, představující schopnost Unie reagovat na nové hrozby ještě dříve, než dojde ke krizi⁵²

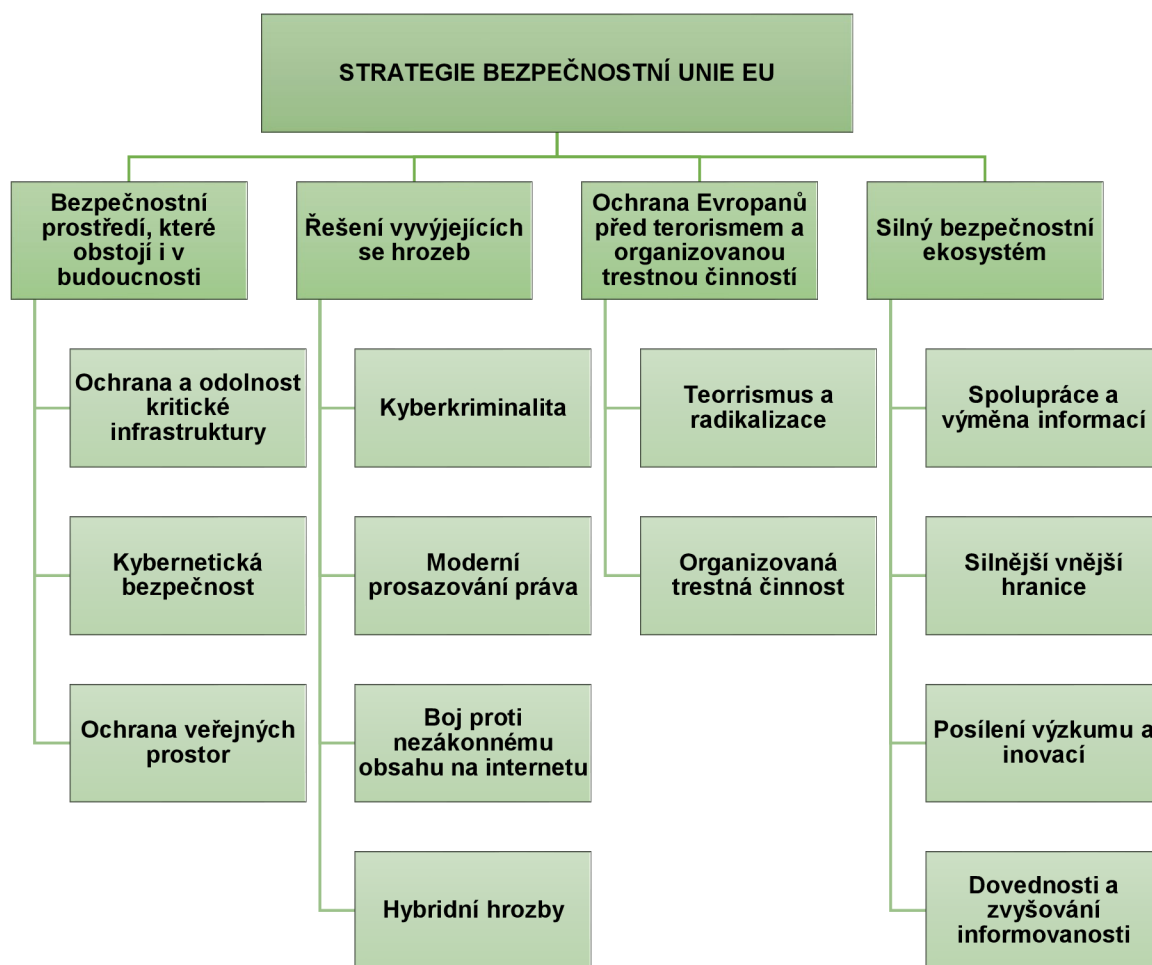
Nejnovější verze strategie byla představena Evropskou komisí 24. června 2020 a to pro období 2020–2025. Tato strategie se zaměřuje na budování schopností a kapacit s cílem vytvořit takové bezpečnostní prostředí, které obstojí i v budoucnu. Vymezuje celospolečenský přístup k bezpečnosti, který dokáže koordinovaným způsobem účinně reagovat na rychle se měnící prostředí hrozeb. Definuje též strategické priority a odpovídající opatření pro integrované řešení digitálních

a fyzických rizik v celém ekosystému bezpečnostní unie se zaměřením na oblasti, kde může mít EU přidanou hodnotu. Jejím cílem je skutečný přínos z hlediska bezpečnosti s cílem chránit každého v EU. Společné cíle koordinované reakce EU pro celou společnost jsou následující:

- rozvoj schopností a budování kapacit pro včasné odhalování a prevenci krizí a rychlou reakci na ně
- důraz na výsledky
- propojení všech subjektů veřejného a soukromého sektoru ve společném úsilí⁵³

⁵² PIKNA, M.B. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-783-2.

⁵³ Strategie bezpečnostní unie EU: spojování článků v novém bezpečnostním ekosystému. *Evropská komise* [online]. 2020 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_20_1379

54

Výše uvedený graf definuje čtyři vzájemně provázané strategické priority, které by měly být realizovány na úrovni EU při plném respektování základních práv.

Klíčová opatření – bezpečnostní prostředí, které obstojí i v budoucnosti:

- právní předpisy o ochraně kritické infrastruktury a zvýšení její odolnosti
- revize směrnice o bezpečnosti sítí a informací
- iniciativa pro zvýšení provozní odolnosti finančního sektoru
- ochrana a kybernetická bezpečnosti kritické energetické infrastruktury a kodex sítě pro kybernetickou bezpečnost přeshraničních toků elektřiny
- evropská strategie kybernetické bezpečnosti
- další kroky směrem k vytvoření společné kybernetické jednotky

⁵⁴ Strategie bezpečnostní unie EU: spojování článků v novém bezpečnostním ekosystému. *Evropská komise* [online]. 2020 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_20_1379

- společná pravidla pro všechny orgány, instituce a jiné subjekty EU týkající se bezpečnosti informací a kybernetické bezpečnosti
- intenzivnější spolupráce při ochraně veřejných prostor, včetně bohoslužebních míst
- sdílení osvědčených postupů, jak přistupovat k zneužívání dronů⁵⁵

Klíčová opatření – potírání vyvíjejících se hrozeb:

- zajištění, aby právní předpisy týkající se kyberkriminality byly prováděny a plnily svůj účel
- strategie EU pro účinnější boj proti pohlavnímu zneužívání dětí
- návrhy týkající se odhalování a odstraňování dětské pornografie
- přístup EU k boji proti hybridním hrozbám
- přezkum operačního protokolu EU pro boj proti hybridním hrozbám
- posouzení, jak zvýšit kapacitu donucovacích orgánů při vyšetřování v digitálním prostředí⁵⁶

Klíčová opatření – ochrana Evropanů před terorismem a organizovanou trestnou činností:

- protiteroristická agenda pro EU, včetně obnovených opatření proti radikalizaci v EU
- nová spolupráce s klíčovými třetími zeměmi a mezinárodními organizacemi v boji proti terorismu
- agenda pro potírání organizované trestné činnosti, včetně obchodování s lidmi
- protidrogová agenda a akční plán EU na období 2021-2025
- posouzení Evropského monitorovacího centra pro drogy a drogovou závislost
- akční plán EU proti nedovolenému obchodování s palnými zbraněmi na období 2020-2025

⁵⁵ Strategie bezpečnostní unie EU: spojování článků v novém bezpečnostním ekosystému. *Evropská komise* [online]. 2020 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_20_1379

⁵⁶ Tamtéž.

- přezkum právních předpisů týkajících se zajišťování a konfiskace a úřadů pro vyhledávání majetku z trestné činnosti
- posouzení směrnice o trestněprávní ochraně životního prostředí
- akční plán EU proti pašování migrantů na období 2021-2025⁵⁷

Klíčová opatření – silný evropský bezpečnostní ekosystém

- posílení mandátu Europolu
- posouzení kodexu EU pro policejní spolupráci a policejní koordinace za krizových situací
- posílení vazby Eurojustu na soudy a donucovací orgány
- revize směrnice o předběžných informacích o cestujících
- sdělení o vnějším rozměru jemné evidence cestujících
- posílení spolupráce mezi EU a Interpolem
- rámec pro jednání s klíčovými třetími zeměmi o sdílení informací⁵⁸

2.2.2 Strategie EU pro boj proti terorismu

Strategie EU pro boj proti terorismu byla schválena koncem roku 2005. Tento dokument shrnuje dílčí aspekty protiteroristické politiky Unie do jednoho koncepčního dokumentu a představuje ucelenou strategii Unie pro tuto oblast. K tomuto dokumentu byl následně přijat Akční plán EU boje proti terorismu. Dokument zakotvuje takzvané čtyři pilíře Strategie EU pro boj proti terorismu, které mají představovat komplexní a přiměřenou odpověď na mezinárodní teroristické hrozby. Tyto pilíře označujeme jako:

- Předcházení
- Ochrana
- Pronásledování
- Reakce⁵⁹

⁵⁷ Strategie bezpečnostní unie EU: spojování článků v novém bezpečnostním ekosystému. *Evropská komise* [online]. 2020 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_20_1379

⁵⁸ Tamtéž. /detail/cs/ip_20_

⁵⁹ PIKNA, M.B. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-783-2.

Společným rysem této Strategie je zvýšení úlohy Unie ve světě ve smyslu převzetí větší odpovědnosti za příspěvek k celkové bezpečnosti světa. Prostřednictvím jednání v rámci OSN a s dalšími mezinárodními a regionálními organizacemi pracuje Unie na budování mezinárodního konsensu a podporuje mezinárodní normy pro boj s terorismem. Stěžejní má být dialog s klíčovými partnerskými zeměmi včetně USA. Přednostní pomoc bude poskytována třetím zájmovým zemím, zvláště v regionech severní Afriky, Blízkého východu a jihovýchodní Asie.⁶⁰

Členské státy mají v boji proti terorismu hlavní odpovědnost a EU může přidat hodnotu čtyřmi hlavními způsoby:

- posílením vnitrostátních schopností
- podporou evropské spolupráce
- rozvojem společných schopností
- podporou mezinárodního partnerství⁶¹

Oblast „předcházení“:

- Vytvořit společné postupy za účelem rozeznání a potírání problémového chování, zejména zneužívání internetu
- Řešit podněcování a nábor zejména v klíčových prostředích, například ve věznicích, místech náboženského vzdělávání nebo bohoslužeb, zvláště prostřednictvím uplatňování předpisů, které tuto činnost staví mimo zákon
- Rozvíjet mezikulturní dialog uvnitř i vně EU
- Vytvořit neutrální „slovní zásobu“ pro projednávání těchto otázek⁶²

Oblast „ochrany“:

- Zasadit se o zlepšení zabezpečení pasů Unie prostřednictvím zavádění biometrie

⁶⁰ PIKNA, M.B. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-783-2.

⁶¹ Strategie Evropské unie pro boj proti terorismu. *Rada Evropské unie* [online]. 2005 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14469-2005-REV-4/cs/pdf>

⁶² PIKNA, M.B. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-783-2.

- Vypracovat prostřednictvím Frontexu účinnou analýzu rizik na vnějších hranicích Unie
- Schválit evropský program na ochranu kritické infrastruktury⁶³

Oblast „stíhání“:

- Plně využívat Europol a Eurojust k usnadnění policejní a justiční spolupráce a nadále začleňovat posouzení hrozeb zpracovávaných společným Situačním centrem do tvorby politiky boje proti terorismu
- Rozpracovat princip dostupnosti informací o vymáhání práva⁶⁴

Oblast „reakce“:

Revidovat právní předpisy o mechanismu Unie pro civilní obranu⁶⁵

EU by měla prosazovat své cíle demokratickým a odpovědným způsobem. Základem bude politický dohled nad právě výše zmiňovanou strategií a její pravidelné sledování. Politický dohled vykonává Evropská rada.⁶⁶

2.2.3 Globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky EU

V červnu 2015 pověřila Evropská rada vysokou představitelku, aby do června 2016 připravila globální strategii EU pro zahraniční a bezpečnostní politiku. Pověření navazovalo na strategické posouzení klíčových změn a výzev v globálním prostředí, v němž vysoká představitelka dospěla k závěru, že je třeba přepracovat Evropskou bezpečnostní strategii z roku 2003. Cílem globální strategie bylo poskytnout široký strategický rámec, v němž by EU byla schopna porozumět dnešním mezinárodním výzvám a dokázala jim čelit silným a soudržným způsobem s využitím široké škály nástrojů a mechanismů, které má k dispozici. Dne 28. června 2016 představila vysoká představitelka v Evropské radě globální strategii pro zahraniční a bezpečnostní politiku Evropské unie. Svým důrazem na bezpečnost, snahou o strategickou nezávislost a principiálním,

⁶³ PIKNA, M.B. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-783-2.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Strategie Evropské unie pro boj proti terorismu. *Rada Evropské unie* [online]. 2005 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14469-2005-REV-4/cs/pdf>

a současně pragmatickým přístupem k evropskému kontextu představuje globální strategie EU významnou změnu filosofie ve srovnání s Evropskou bezpečnostní strategií z roku 2003. Globální strategie EU uvádí pět priorit zahraniční politiky EU:

- bezpečnost naší Unie
- odolnost států a společností na východě a na jihu
- integrovaný přístup ke konfliktům
- kooperativní regionální uspořádání
- globální správa a řízení pro 21. století⁶⁷

Těchto pět priorit je detailněji popsáno v globální strategii EU následně:

Bezpečnost naší Unie – Globální strategie EU začíná na domácí úrovni. Unie umožňuje občanům požívat nebývalé bezpečnosti, demokracie a prosperity. Ovšem v současné době jsou obyvatelé i území EU ohroženi terorismem, hybridními hrozbami, ekonomickou volatilitou, změnou klimatu a energetickou nejistotou. Pro schopnost Evropy prosazovat mír a bezpečnost uvnitř svých hranic i mimo ně je důležité dosáhnout příslušné míry ambicí a strategické nezávislosti. Budeme proto posilovat úsilí v oblasti obrany, kybernetické bezpečnosti, boje proti terorismu, energetiky a strategické komunikace. Členské státy musejí své závazky týkající se vzájemné pomoci a solidarity zakotvené ve Smlouvách proměnit v praktické kroky. EU zvýší míru, v níž přispívá k evropské kolektivní bezpečnosti, a bude těsně spolupracovat se svými partnery, v první řadě s NATO.⁶⁸

Odolnost států a společností na východě a na jihu – Je v zájmu občanů EU, aby se investovalo do odolnosti států a společností na východě s dosahem až do Střední Asie a na jihu až do střední Afriky. V rámci stávající politiky rozšíření EU má pro posílení odolnosti zemí západního Balkánu a Turecka klíčový význam věrohodný proces přistoupení založený na přísných a spravedlivých podmínkách. Mnoho lidí si přeje navázat s Uníí užší vztahy v rámci evropské politiky sousedství

⁶⁷ Zahraniční politika: cíle, nástroje a dosažené výsledky. *Fakta a čísla o Evropské unii: Evropský parlament* [online]. 2022 [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/158/zahranicni-politika-cile-nastroje-a-dosazene-vysledky>

⁶⁸ Sdílená vize, společný postup: silnější Evropa: Globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie. *Ministerstvo obrany: České republiky* [online]. 2016 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: https://mocr.army.cz/assets/dokumenty-a-legislativa/eu/eugs_cz_version.pdf

– trvalá aktivita EU může v těchto zemích podnítit transformaci. Avšak odolnost je prioritou také v jiných zemích, v rámci evropské politiky sousedství i mimo něj. EU bude podporovat různé způsoby zvyšování odolnosti, se zaměřením na nejnaléhavější případy vládní, hospodářské, sociální a klimatické/energetické nestability, a bude vyvíjet účinnější migrační politiky pro Evropu i její partnery.⁶⁹

Integrovaný přístup ke konfliktům – V případě násilných konfliktů jsou ohroženy společné životní zájmy. EU se bude prakticky a v souladu se zásadami věnovat budování míru a prostřednictvím integrovaného přístupu bude prosazovat lidskou bezpečnost. Je nezbytné uplatňovat „komplexní přístup ke konfliktům a krizím“ na základě soudržného využívání všech politik, jež má EU k dispozici. Význam a oblast působnosti tohoto „komplexního přístupu“ však budou dále rozšířeny. EU bude působit ve všech fázích cyklu konfliktu, a bude tudíž jednat urychleně v oblasti prevence, odpovědně a rozhodně reagovat na krize a investovat do stabilizace a zamezí předčasnému ukončení činnosti v případech, kdy vypukne krize nová. EU bude působit na různých úrovních správy – konflikty, které probíhají například v Sýrii a v Libyi, vykazují místní, celostátní, regionální a celosvětový rozměr, přičemž všemi těmito rozměry je třeba se zabývat. Udržitelného míru lze dosáhnout pouze prostřednictvím komplexních dohod založených na rozsáhlých, hlubokých a trvalých regionálních a mezinárodních partnerstvích, jež bude EU prosazovat a podporovat.⁷⁰

Kooperativní regionální uspořádání – Ve světě, jímž zmítají globální tlaky a zpětné reakce místní povahy, nabývá na významu regionální dynamika. Dobrovolné formy regionální správy umožňují státům a národům lépe zvládnout obavy v oblasti bezpečnosti, využít ekonomických přínosů globalizace, plněji prezentovat vlastní kulturu a identitu a ovlivnit dění ve světě. Taková jsou i základní východiska EU, pokud jde o vlastní mír a rozvoj ve 21. století, a z tohoto důvodu bude EU podporovat kooperativní regionální uspořádání na celém světě.

⁶⁹ Sdílená vize, společný postup: silnější Evropa: Globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie. *Ministerstvo obrany: České republiky* [online]. 2016 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: https://mocr.army.cz/assets/dokumenty-a-legislativa/eu/eugs_cz_version.pdf

⁷⁰ Tamtéž.

V různých regionech – v Evropě, v oblasti Středomoří, na Blízkém východě a v Africe, napříč Atlantským oceánem severním i jižním směrem, v Asii i v oblasti Arktidy – bude činnost EU vycházet z konkrétních cílů.⁷¹

Globální správa a řízení pro 21. století – EU usiluje o celosvětový pořádek, který vychází z mezinárodního práva a který zajišťuje dodržování lidských práv, udržitelný rozvoj a trvalý přístup ke globálním veřejným statkům. Tento závazek představuje úsilí o změnu, nikoli o prosté zachování stávajícího systému. EU bude usilovat o silnější OSN, která bude základem mnohostranného pořádku založeného na pravidlech, a bude připravovat globálně koordinované reakce s mezinárodními a regionálními organizacemi, státy a nestátními subjekty.⁷²

⁷¹ Sdílená vize, společný postup: silnější Evropa: Globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie. *Ministerstvo obrany: České republiky* [online]. 2016 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: https://mocr.army.cz/assets/dokumenty-a-legislativa/eu/eugs_cz_version.pdf

⁷² Tamtéž.

2.3 ÚSTŘEDNÍ PRVKY BEZPEČNOSTI

2.3.1 Evropský parlament a Evropská rada

Evropský parlament, jediný přímo volený orgán EU, je fórem nejen pro politické debaty, ale také pro rozhodování na unijní úrovni. Díky postupným změnám evropských smluv Parlament nyní disponuje významnými legislativními a rozpočtovými pravomocemi, a spolu se zástupci členských států v Radě tak může určovat budoucí směřování evropské integrace. Parlamentní shromáždění existuje od samého začátku evropského integračního procesu. Význam Evropského parlamentu začal narůstat po prvních přímých volbách v roce 1979. Přímá volba posílila jeho legitimitu a původně poradní shromáždění postupně získávalo větší vliv. Maastrichtská a Amsterodamská smlouva jej v 90. letech přeměnily na zákonodárný orgán, který na úrovni Unie vykonává pravomoci podobné těm, kterými disponují národní parlamenty členských zemí (ačkoli se o zákonodárnou a rozpočtovou pravomoc dělí s Radou). Poslanci Evropského parlamentu jsou voleni na pětileté funkční období. Volební systém do Evropského parlamentu není jednotný, liší se podle tradic a ústavních pravidel jednotlivých členských zemí. Na unijní úrovni jsou stanoveny jenom základní zásady voleb do Evropského parlamentu. Parlament má tři oficiální sídla. Ve Štrasburku se europoslanci scházejí jeden týden v měsíci na plenárním zasedání. Stálé výbory Evropského parlamentu se scházejí mezi plenárními zasedáními v Bruselu, kde se konají také „miniplenární zasedání“. Předsednictvo Evropského parlamentu a generální sekretariát sídlí v Lucemburku. Rozpravy, názory a usnesení jsou zveřejňovány v Úředním věstníku Evropské unie.⁷³

Mezi priority Evropského parlamentu v oblasti bezpečnosti se aktuálně řadí především:

- Terorismus
- Ochrana hranic EU
- Jmenná evidence cestujících – PNR

⁷³ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 3., aktualizovaná, rozšířená a doplněná vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2018. ISBN 978-80-7325-450-6.

Evropský parlament. *Euroskop.cz* [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/instituce-eu/evropsky-parlament/>

- Nadnárodní kriminalita
- Ukrajina
- Rozšíření EU
- Energetika
- Umělá inteligence a data

Terorismus je společná hrozba pro celou EU. Evropský parlament se zasazuje za koordinovaná a efektivní opatření proti terorismu. Mezi nejdůležitější opatření patří:

- Kontrola vnějších hranic
- Boj proti radikalizaci
- Zastavení toků peněz pro teroristy⁷⁴

Oblast bezpečnosti:

- Výbor Evropského parlamentu pro zahraniční věci
- Výbor Evropského parlamentu pro občanské svobody, spravedlnost a vnitřní záležitosti⁷⁵

Evropská rada, někdy nazývána nepřesně i „summit“, je hlavním politickým orgánem EU, který stojí na vrcholu institucionálního systému Evropské unie. Vyvinula na počátku 70. let z pravidelných schůzek nejvyšších představitelů členských zemí (hlav států a předsedů vlád). Jedná se tedy o setkání na nejvyšší úrovni. Byla ustavena společným prohlášením zástupců členských států při jejich setkání v Paříži roku 1974. První summit Evropské rady se konal v roce 1975 v Dublinu. Stálou součástí institucionální struktury Evropského společenství se Evropská rada stala přijetím Jednotného evropského aktu v roce 1986. Oficiální status má od roku 1993. Evropská rada funguje jako strategický orgán odpovědný

⁷⁴ Zpravodajství - Evropský parlament: Terorismus v EU v číslech: počty útoků, obětí a zatčení v roce 2020 [online]. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/priorities/terorismus/20210628STO07262/terorismus-v-eu-pocty-utoku-obeti-a-zatceni-v-roce-2020>

⁷⁵ Evropský parlament. *Euroskop.cz* [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/institute-eu/evropsky-parlament/>
HESS, David. *Analýza hlavních komponentů systému bezpečnosti v podmínkách Evropské unie*. Praha, 2022, Diplomová práce. Policejní akademie České republiky, Fakulta bezpečnostního managementu, Katedra managementu a informatiky. Vedoucí práce Dr. Jindřich Nový Ph.D.

za základní politická rozhodnutí, řešení závažných politických problémů a určování směru vývoje evropské integrace. Slouží jako fórum pro vrcholnou politickou diskuzi v krizových situacích a často napomáhá vyřešit případné spory a neshody mezi členskými státy. Obvykle dává podněty k úpravě zakládajících smluv, vyjadřuje se k vnějším vztahům Evropské unie a Společné zahraniční a bezpečnostní politice. V prohlášeních nebo rezolucích se hlavy států a vlád společně vyjadřují ke konkrétním tématům a problémům. Evropská rada nemůže schvalovat právní předpisy. Neschvaluje právní normy, ale zpravidla konsensem přijímá politická rozhodnutí o prioritách budoucího vývoje. Obecně lze konstatovat, že její deklarace a směrnice nejsou pro členské státy formálně právně závazné. Právní závaznost získávají teprve procedurou hlasování na úrovni EU a případně i členských států. Závěry jednání jsou nicméně důležitým návodem pro činnost Evropské komise i Rady EU. Po každém zasedání Evropská rada povinně předkládá Evropskému parlamentu zprávu o jednání.⁷⁶

Evropská rada – Rada EU – Rada Evropy:

- Evropská rada – politický orgán Evropské unie
- Rada EU – legislativní a výkonný orgánem Evropské unie
- Rada Evropy – nezávislá mezinárodní organizace, odlišnou od Evropské unie⁷⁷

2.3.2 Rada

Rada Evropské unie (Rada EU nebo zkráceně Rada) nebo také Rada ministrů zastupuje zájmy členských států EU a funguje na mezivládním principu. Je to legislativní a výkonný orgán, který může rozhodovat o všech otázkách integrace. Hlavním sídlem Rady EU je Brusel, především budova Justus Lipsius.

⁷⁶ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 3., aktualizovaná, rozšířená a doplněná vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2018. ISBN 978-80-7325-450-6.

Evropská rada. *Euroskop.cz* [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/institute-eu/evropska-rada/>

⁷⁷ Tamtéž.

Hlavními úkoly Rady jsou:

- vykonávání legislativní funkce
- vykonávání rozpočtové funkce
- koordinace hospodářských politik členských států
- podepisování dohod mezi EU a dalšími státy
- rozvíjení Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU

Má obecnou legislativní pravomoc ve všech oblastech, které nemá ve své kompetenci Komise. Na návrh Komise přijímá právní předpisy (nařízení, směrnice, rozhodnutí). Ve většině případů přijímá rozhodnutí společně s Evropským parlamentem.

V oblasti společné bezpečnostní a zahraniční má rozhodující pravomoci. Přijímá rozhodnutí, posiluje spolupráci mezi členskými státy a provádí úkoly stanovené Evropskou radou. Pověřuje Komisi uzavíráním dohod se třetími státy.⁷⁸

Oblast bezpečnosti:

- Rada pro spravedlnost a vnitřní věci
- Rada pro zahraniční věci⁷⁹

Evropský mírový nástroj – dne 22. března 2021 přijala Rada rozhodnutí o zřízení Evropského mírového nástroje (EPF). Jedná se o mimorozpočtový nástroj, jehož smyslem je posílit schopnost Unie předcházet konfliktům, budovat mír a posilovat mezinárodní bezpečnost tím, že v rámci SZBP umožní financování operačních opatření souvisejících s vojenstvím nebo obranou. Počínaje rokem

⁷⁸ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 3., aktualizovaná, rozšířená a doplněná vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2018. ISBN 978-80-7325-450-6.

Rada EU. *Euroskop.cz* [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/instituce-eu/rada-eu/>

⁷⁹ Rada EU. *Euroskop.cz* [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/instituce-eu/rada-eu/>

HESS, David. *Analýza hlavních komponentů systému bezpečnosti v podmínkách Evropské unie*. Praha, 2022, Diplomová práce. Policejní akademie České republiky, Fakulta bezpečnostního managementu, Katedra managementu a informatiky. Vedoucí práce Dr. Jindřich Nový Ph.D.

2021 tento nástroj nahrazuje a rozšiřuje dřívější finanční nástroje v této oblasti, konkrétně mechanismus Athena a africký mírový projekt.⁸⁰

Vedle rozhodnutí o Evropském mírovém nástroji přijala Rada:

- Obecné pokyny a navrhované priority pro opatření pomoci během počátečního období (2021–2023)
- dokument o zárukách v rámci Evropského mírového nástroje, jež stanoví základní zásady souladu a kontroly, které bude EU uplatňovat při poskytování vojenských technologií a vojenského vybavení v rámci tohoto nástroje⁸¹

Evropský mírový nástroj sdružuje v rámci jednoho nástroje dva pilíře financování, čímž se zjednodušují rozhodovací postupy a zajišťuje větší jednotnost a soudržnost činnosti EU v této oblasti:

- pilíř pro operace – z pilíře pro operace jsou financovány společné náklady misí a operací SBOP, které souvisejí s vojenstvím nebo obranou – v souladu s čl. 42 odst. 4 a čl. 43 odst. 2 Smlouvy o Evropské unii
- pilíř pro opatření pomoci – financuje činnost Unie ve prospěch třetích států, regionálních nebo mezinárodních organizací v souladu s články 28 a 30 Smlouvy o Evropské unii, jejímž cílem je – posilování vojenských a obranných kapacit a podpora vojenských aspektů operací na podporu míru⁸²

28. února 2022 EU přijala opatření na podporu ukrajinských ozbrojených sil v hodnotě 500 milionů eur. Rada přijala dvě opatření pomoci v rámci Evropského mírového nástroje, jež přispějí k:

- posílení schopností a odolnosti ukrajinských ozbrojených sil za účelem obrany územní celistvosti a svrchovanosti Ukrajiny
- ochraně civilního obyvatelstva před pokračující vojenskou agresí

⁸⁰ Evropský mírový nástroj. *Evropská rada: Rada Evropské unie* [online]. [cit. 2023-02-23]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/european-peace-facility/>

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Tamtéž.

Z opatření pomoci v celkové hodnotě 500 milionů eur bude financováno poskytování vybavení a zásob ukrajinským ozbrojeným silám včetně smrtícího vybavení, které bylo poskytnuto vůbec poprvé.

Dne 23. března 2022 se Rada rozhodla zdvojnásobit finanční prostředky v rámci Evropského mírového nástroje na podporu ukrajinských ozbrojených sil. Jejich částka bude navýšena o dalších 500 milionů eur, čímž dosáhne celkové výše 1 miliardy eur.

Evropský mírový nástroj umožňuje EU podporovat schopnosti a odolnost ukrajinských ozbrojených sil při:

- obraně územní celistvosti a svrchovanosti země
- ochraně civilního obyvatelstva před pokračující vojenskou agresí

Na základě dohodnutých opatření pomoci se bude financovat poskytování vybavení a zásob, jako jsou osobní ochranné prostředky, soupravy první pomoci a palivo, jakož i vojenského vybavení a platform určených k nasazení smrtící síly pro obranné účely.

12. prosince 2022 Rada se dohodla na zvýšení finančního stropu v roce 2023 o 2 miliardy eur. Rada dnes dosáhla politické dohody, která má zajistit finanční udržitelnost Evropského mírového nástroje. Rada se především rozhodla zvýšit celkový finanční strop v roce 2023 o 2 miliardy eur s možností dalšího zvýšení v pozdější fázi. Celkové zvýšení celkového finančního stropu Evropského mírového nástroje do roku 2027 by činilo až 5,5 miliardy eur (v cenách roku 2018).⁸³

Strategický kompas – 21. března 2022 Rada formálně schválila Strategický kompas – ambiciózní akční plán Evropské unie pro posílení bezpečnostní a obranné politiky EU do roku 2030. Cílem Strategického kompasu je vytvořit

⁸³ Časová osa: Spolupráce EU v oblasti bezpečnosti a obrany. *Evropská rada: Rada Evropské unie* [online]. [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/defence-security/defence-security-timeline/>

silnější a akceschopnější Evropskou unii, jež bude působit jako zajišťovatel bezpečnosti. EU musí být schopna chránit své občany a přispívat k mezinárodnímu míru a bezpečnosti. Je to mimořádně důležité zvláště v době, kdy se v důsledku neodůvodněné a nevyprovokované agrese Ruska vůči Ukrajině vrátila do Evropy válka a kdy jsme svědky významných geopolitických změn. Strategický kompas posílí strategickou autonomii EU a její schopnost spolupracovat s partnery na ochraně jejích hodnot a zájmů.⁸⁴

2.3.3 Evropská komise

Evropská komise zastupuje mezi institucemi Evropské unie nadnárodní princip, tzn. že prosazuje zájmy EU jako celku a tvoří protiváhu zájmům jednotlivých členských států. Je strážkyní smluv, iniciátorkou legislativy a výkonným orgánem Evropské unie. Evropská komise vznikla v 50. letech 20. století na základě ustanovení v zakládajících smlouvách (dnes čl. 244–250 Smlouvy o fungování EU ve znění Lisabonské smlouvy). Komise je výkonným orgánem Evropské unie. Symbolizuje nadnárodní rozměr evropské integrace. Ke Komisi patří řada pomocných úřadů a agentur, které se nachází ve všech členských státech (například v Lucemburku sídlí Úřad pro úřední tisky Unie, který vydává Úřední věstník Evropské unie).

Funkční období Evropské komise je pět let. Nová Komise musí vzniknout do šesti měsíců po volbách do Evropského parlamentu. Základními pracovními jazyky jsou angličtina, francouzština a němčina. Komise je stálým orgánem a obvykle se schází jednou týdně (většinou ve středu). Její fungování upravuje jednací řád. Svá rozhodnutí schvaluje prostou většinou. V praxi se však častěji používá zásada konsensu. K urychlení práce se v průběhu let vyvinuly dvě zvláštní procedury:

- zmocňovací procedura – člen Komise je zmocněn samostatně rozhodnout o konkrétní, technické věci, aniž by tím byla zrušena společná odpovědnost celé Komise

⁸⁴ Časová osa: Spolupráce EU v oblasti bezpečnosti a obrany. *Evropská rada: Rada Evropské unie* [online]. [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/defence-security/defence-security-timeline/>

- oběhová (písemná) procedura – návrhy, u kterých panuje předpokládaná obecná shoda, se prostřednictvím generálního sekretariátu dávají písemně na vědomí jednotlivým službám a kabinetům komisařů. Nejsou-li do určité doby předloženy námitky ani připomínky, považuje se návrh za schválený⁸⁵

Hlavní úkoly Evropské komise jsou:

- předkládat návrhy právních předpisů Parlamentu a Radě
- řídit a provádět politiky EU a plnit rozpočet
- vymáhat akty EU (společně se soudním dvorem)
- zastupovat EU na mezinárodní scéně (například při sjednávání dohod mezi EU a jinými zeměmi)⁸⁶

Oblast bezpečnosti:

- DG HOME (migrace a vnitřní záležitosti), DG JUST (spravedlnost a spotřebitelé)
- DG JUST
- DG DEFIS (obranný průmysl a vesmír)⁸⁷

⁸⁵ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 3., aktualizovaná, rozšířená a doplněná vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2018. ISBN 978-80-7325-450-6.

Evropská komise. *Euroskop.cz* [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/instituce-eu/evropska-komise/>

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ Departments and executive agencies. *European Commission* [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/about-european-commission/departments-and-executive-agencies_en

HESS, David. *Analýza hlavních komponentů systému bezpečnosti v podmínkách Evropské unie*. Praha, 2022, Diplomová práce. Policejní akademie České republiky, Fakulta bezpečnostního managementu, Katedra managementu a informatiky. Vedoucí práce Dr. Jindřich Nový Ph.D.

2.4 PRVKY NEVOJENSKÉ

2.4.1 Agentury v oblasti policejní spolupráce

Agentura Evropské unie pro spolupráci v oblasti prosazování práva (EUROPOL) je agentura, jejímž hlavním cílem je zajistit, aby byla Evropa bezpečnější. Podporuje členské státy při jejich boji proti terorismu, kybernetické kriminalitě a jiným závažným a organizovaným podobám trestné činnosti. Spolupracuje také s řadou partnerských států mimo EU a mezinárodních organizací. Europol slouží jako podpůrné centrum pro operace v oblasti prosazování práva a centrála informací o trestné činnosti. Rozsáhlé zločinecké a teroristické sítě představují vážnou hrozbu pro vnitřní bezpečnost EU. Mezi největší bezpečnostní hrozby patří terorismus, mezinárodní obchod s drogami, praní peněz, organizované podvody, padělání eur a obchodování s lidmi. Europol zřídil několik specializovaných jednotek, které se těmito hrozbami zabývají:

- Evropské centrum pro boj proti kyberkriminalitě, které má posílit reakci donucovacích orgánů na kyberkriminalitu v EU, a tím pomoci chránit evropské obyvatele, podniky a vlády před trestnou činností páchanou na internetu,
- Evropské středisko pro boj proti převaděčství, které má podporovat členské státy při odhalování a rozbíjení složitých a sofistikovaných zločineckých sítí zapojených do převaděčství,
- Evropské centrum pro boj proti terorismu je operační středisko s odbornými zkušenostmi, které je odpovědí na rostoucí potřebu, aby EU posílila svou reakci vůči teroristům,
- Koordinovaná koalice pro trestnou činnost v oblasti duševního vlastnictví zajišťuje provozní a odbornou podporu agenturám v oblasti prosazování práva a jiným partnerům,
- Evropské centrum pro finanční a hospodářskou trestnou činnost je operační středisko, které poskytuje členským státům podporu s probíhajícími případy týkajícími se finanční a hospodářské trestné činnosti,

- FIU.net je decentralizovaná a sofistikovaná počítačová síť, která podporuje finanční zpravodajské jednotky v EU v boji proti praní peněz a financování terorismu,
- Jednotka EU pro oznamování internetového obsahu odhaluje a vyšetřuje škodlivý obsah na internetu a sociálních sítích.⁸⁸

Europol byl zřízen nařízením o Europolu. Sídlí v nizozemském Haagu. Europol vypracovává několik zpráv, například:

- zprávu o stavu a vývoji terorismu v EU (TE-SAT),
- posouzení hrozeb závažné a organizované trestné činnosti (SOCTA),
- posouzení hrozeb organizované trestné činnosti na internetu (IOCTA)
- každoroční přehled⁸⁹

Svou poslední zprávu SOCTA zveřejnil Europol dne 12. dubna 2021 a poslední zprávu TE-SAT dne 22. června 2021.⁹⁰

Agentura Evropské unie pro vzdělávání a výcvik v oblasti prosazování práva (CEPOL) je agentura, jejímž úkolem je rozvíjet, provádět a koordinovat vzdělávání a výcvik příslušníků donucovacích orgánů. CEPOL přispívá ke zvýšení bezpečnosti v Evropě, neboť usnadňuje spolupráci a sdílení znalostí mezi příslušníky donucovacích orgánů z členských států, a do určité míry i ze zemí mimo EU, v záležitostech vyplývajících z priorit EU v oblasti bezpečnosti; zejména z politického cyklu EU pro boj proti organizované a závažné mezinárodní trestné činnosti. Agentura pro vzdělávání a výcvik v oblasti prosazování práva byla zřízena podle nařízení o CEPOL. Sídlí v maďarské Budapešti.⁹¹

Stálý výbor pro operativní spolupráci v oblasti vnitřní bezpečnosti (COSI) – Podle článku 71 SFEU se „k zajištění podpory a posílení operativní spolupráce v oblasti vnitřní bezpečnosti uvnitř Unie v Radě zřizuje stálý výbor. Aniž je dotčen

⁸⁸ Police cooperation. *European-union.europa.eu* [online]. [cit. 2023-01-27]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/156/police-cooperation>

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ Tamtéž.

článek 240, usnadňuje tento výbor koordinaci činnosti příslušných orgánů členských států. Do jednání výboru mohou být zapojeni zástupci dotčených institucí a jiných subjektů Unie. O jednáních je informován Evropský parlament a vnitrostátní parlamenty.“ Stálý výbor COSI byl zřízen rozhodnutím Rady ze dne 25. února 2010, kterým se zřizuje Stálý výbor pro operativní spolupráci v oblasti vnitřní bezpečnosti.⁹²

Zpravodajské a informační centrum EU (INTCEN) není orgánem policejní spolupráce v pravém slova smyslu, jelikož je součástí Evropské služby pro vnější činnost a zabývá se pouze strategickou analýzou. Na policejní spolupráci se však podílí, neboť vydává posouzení hrozeb, která vycházejí z informací od zpravodajských služeb, vojenských subjektů, diplomatů a od policejních orgánů. INTCEN rovněž účinně přispívá k operativnosti tím, že například poskytuje pro celou EU informace o cílech, motivech a pohybech teroristů.⁹³

2.4.2 Agentura pro justiční spolupráci v trestních věcech

Agentura pro justiční spolupráci v trestních věcech pomáhá vnitrostátním orgánům v boji proti terorismu a závažné organizované trestné činnosti, které přesahují hranice jednoho státu EU. Správním ředitelem je Nick Panagiotopoulos. Členem je kolegium Agentury Evropské unie pro justiční spolupráci v trestních věcech (Eurojust) – z každé země po jednom členu a zřízena byla roku 2002. Zaměstnanců čítá agentura 240 a sídlí v Haagu (Nizozemsko). Jak již bylo zmíněno Eurojust podporuje justiční koordinaci a spolupráci mezi vnitrostátními orgány při potírání terorismu a závažné organizované trestné činnosti, tak, že:

- koordinuje vyšetřování a stíhání, které probíhá na území nejméně dvou států
- zprostředkovává řešení kompetenčních sporů

⁹² Police cooperation. *European-union.europa.eu* [online]. [cit. 2023-01-27]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/156/police-cooperation>

⁹³ Police cooperation. *European-union.europa.eu* [online]. [cit. 2023-01-27]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/156/police-cooperation>

- usnadňuje vznik právních nástrojů EU, jako je např. evropský zatykač či příkaz ke konfiskaci a zajištění majetku, a jejich uplatňování v praxi.⁹⁴

Za tímto účelem Eurojust:

- organizuje koordinační schůzky
- financuje společné vyšetřovací týmy a poskytuje jim odborné poznatky
- provozuje koordinační centra.

Je rovněž hostitelským orgánem sekretariátů Evropské justiční sítě, sítě pro společné vyšetřovací týmy a sítě pro vyšetřování a trestní stíhání genocidy, zločinů proti lidskosti a válečných zločinů. Hlavními partnery Eurojustu jsou orgány členských zemí Unie.⁹⁵

2.4.3 Agentura pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích

Agentura Frontex, Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž, byla zřízena v roce 2004 s cílem pomoci členským státům EU a zemím přidruženým k Schengenu chránit vnější hranice prostoru volného pohybu EU. Jelikož je Frontex agenturou EU, je financován z rozpočtu EU a z příspěvků zemí přidružených k Schengenu. V roce 2016 byla agentura rozšířena a modernizována a stala se Evropskou agenturou pro pohraniční a pobřežní stráž, čímž kromě řízení migrace dostala za úkol i správu hranic a získala větší odpovědnost v oblasti boje proti přeshraniční trestné činnosti. Agentura Frontex je nyní považována za jeden ze základních pilířů prostoru svobody, bezpečnosti a práva EU. Součástí jeho mandátu se oficiálně staly taktéž pátrací a záchranné operace, pokud jsou zrovna zapotřebí v rámci ostrahy námořních hranic. Frontex je operativní agentura s více než 1 500 pracovníky z členských států, kteří jsou kdykoli nasazováni v celé EU. Za účelem zvýšení schopnosti sledovat nové a rychle se vyvíjející okolnosti působí

⁹⁴ Police cooperation. *European-union.europa.eu* [online]. [cit. 2023-01-27]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/156/police-cooperation>

⁹⁵ Tamtéž.

nyní situační středisko agentury Frontex, které je odpovědné za monitorování vnějších hranic, 24 hodin denně, sedm dnů v týdnu.⁹⁶

⁹⁶ Frontex. *European-union.europa.eu* [online]. [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: <https://frontex.europa.eu/language/cs/>

2.5 PRVKY VOJENSKÉ

Tato podkapitola představuje prvky vojenské, mezi něž patří Evropská služba pro vnější činnost, Evropská obranná strategie a Stálá a strukturovaná spolupráce a Bojové skupiny. Jedná se o oblast SZBP A SBOP.⁹⁷

Cílem společné zahraniční a bezpečnostní politiky je chránit mír, posilovat mezinárodní bezpečnost, podporovat mezinárodní spolupráci a upevňovat demokracii, právní stát, lidská práva a základní svobody. Byla zřízena Smlouvou o Evropské unii (SEU) v roce 1993 a v roce 2009 byla aktualizována Lisabonskou smlouvou.⁹⁸

Společná bezpečnostní a obranná politika je součástí SZBP, která se týká obrany a řešení krizí, včetně spolupráce a koordinace mezi členskými státy EU v oblasti obrany. Byla zřízena Lisabonskou smlouvou v roce 2009 a umožňuje EU nasazovat civilní a vojenské mise a operace v zahraničí.⁹⁹

2.5.1 Evropská služba pro vnější činnost

Evropská služba pro vnější činnost (ESVČ) udržuje diplomatické vztahy EU s dalšími zeměmi mimo Unii a provádí zahraniční a bezpečnostní politiku EU. Vysokým představitelem pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku je Josep Borrell. ESVČ byla zřízená roku 2011 a sídlí v Bruselu (Belgie). Jejím úkolem je posilovat soudržnost a účinnost zahraniční politiky Unie a zvyšovat tak vliv Evropy na mezinárodní scéně. Úkoly ESVČ jsou následující:

- je nápomocna vysokému představiteli EU při provádění zahraniční a bezpečnostní politiky Unie
- udržuje diplomatické vztahy a strategická partnerství se zeměmi mimo EU

⁹⁷ HESS, David. *Analýza hlavních komponentů systému bezpečnosti v podmínkách Evropské unie*. Praha, 2022, Diplomová práce. Policejní akademie České republiky, Fakulta bezpečnostního managementu, Katedra managementu a informatiky. Vedoucí práce Dr. Jindřich Nový Ph.D.

⁹⁸ Spolupráce EU v oblasti bezpečnosti a obrany. *Evropská rada: Rada Evropské unie* [online]. [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/defence-security/>

⁹⁹ Tamtéž.

- spolupracuje s diplomatickými službami zemí EU, OSN a dalších světových mocností¹⁰⁰

Praktické příklady:

- budování míru – prostřednictvím politické, hospodářské a praktické podpory
- zajištění bezpečnosti – v rámci společné bezpečnostní a obranné politiky
- udržování dobrých vztahů s bezprostředními sousedy EU v rámci evropské politiky sousedství
- rozvoj, humanitární pomoc a řešení krizí
- angažování v problematice změny klimatu a lidských práv¹⁰¹

Vysoký představitel je zároveň místopředsedou Evropské komise. Reprezentuje zahraniční a bezpečnostní politiku EU ve světě, koordinuje činnost Evropské komise v oblasti vnějších vztahů Unie a vede zasedání evropských ministrů zahraniční, obrany a rozvoje. Vysoký představitel provádí zahraniční a bezpečnostní politiku EU společně se zeměmi Unie a využívá přitom zdroje těchto států i EU. Tím je zajištěna soudržnost zahraniční politiky v celé Unii. V ostatních zemích světa je Evropská unie zastupována delegacemi EU, tedy úřady, které mají podobnou funkci jako velvyslanectví.¹⁰²

2.5.2 Evropská obranná agentura a Stálá strukturovaná spolupráce

Evropská obranná agentura (EDA) poskytuje podporu projektům spolupráce v oblasti evropské obrany a zajišťuje platformu pro spolupráci mezi ministry obrany zemí EU. Členů EDA čítá 26–26 členských států EU, s výjimkou Dánska. Ředitelem je Jiří Šedivý. EDA byla založena v roce 2004. Agentura má sídlo v Bruselu a zaměstnává přibližně 140 osob. Jejím cílem je pomáhat členským státům rozvíjet jejich vojenské zdroje. Prosazuje jejich spolupráci, vytváří nové

¹⁰⁰ European External Action Service (EEAS). *European-union.europa.eu* [online]. [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/eeas_en

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Tamtéž.

iniciativy a navrhuje možnosti, jak zlepšovat obranyschopnost členských zemí. Kromě toho členskými státy, které mají zájem, pomáhá s rozvojem společné obranyschopnosti. Hraje významnou roli při rozvoji schopností a kapacit, na nichž stojí společná bezpečnostní a obranná politika EU. V jejím čele stojí Josep Borrell, vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku a místopředseda Evropské komise.¹⁰³

Agentura zprostředkovává a usnadňuje vzájemnou spolupráci ministerstev obrany zemí, jež o to mají zájem, na společných projektech zaměřených na zvýšení obranyschopnosti. Představuje tak určité centrum evropské spolupráce v oblasti obrany. Díky vysoké odbornosti jejích pracovníků a rozvinuté síti kontaktů může agentura pokrýt značné spektrum otázek obranné politiky, jako je například:

- harmonizace požadavků na operační schopnosti
- výzkum a inovace v oblasti vývoje technologických demonstrátorů
- odborná příprava a praktický výcvik na podporu operací v rámci společné bezpečnosti a obranné politiky¹⁰⁴

-

Agentura se rovněž věnuje posilování pozice evropského obranného průmyslu a funguje jako zprostředkovatel a platforma mezi zástupci vojenských složek a zainteresovaných stran jednotlivých členských zemí a tvůrci politik EU s dopadem na otázky obrany. V květnu 2017 se zástupci členských zemí dohodli na posílení mandátu agentury. Ta by měla nyní působit jako hlavní provozovatel činností souvisejících s obranou, které jsou financované z rozpočtu EU.¹⁰⁵

Stálá a strukturovaná spolupráce (PESCO) je rámec a proces pro posílení obranné spolupráce mezi těmi členskými státy EU, které jsou toho schopny a ochotny. K PESCO se připojilo 25 členských států, které se dohodly, že v tomto rámci budou společně více investovat, plánovat, rozvíjet a provozovat obranné schopnosti. V rámci PESCO v současné době nejsou Dánsko a Malta. Cílem

¹⁰³ European Defence Agency (EDA). *European-union.europa.eu* [online]. [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/eda_en

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ Tamtéž.

spolupráce PESCO, která byla zavedena čl. 42 odst. 6 a článkem 46 Smlouvy o Evropské unii a Protokolem č. 10, je, aby dotčené členské státy společně dosáhly ucelené plné škály obranných schopností, které mají k dispozici pro vnitrostátní a nadnárodní mise a operace (EU, NATO, OSN). PESCO bylo formálně zřízeno v roce 2017 rozhodnutím Rady (SZBP) PESCO má:

- posilovat schopnosti EU v oblasti mezinárodní bezpečnosti
- přispívat k ochraně občanů EU
- maximalizovat efektivitu výdajů na obranu¹⁰⁶
-

Účast je dobrovolná a rozhodování zůstává v kompetenci jednotlivých členských států. Zohledňuje se zvláštní povaha jejich bezpečnostních a obranných politik. Zúčastněné členské státy vyvíjejí projekty a vzájemně spolupracují s cílem:

- vylepšit vojenský výcvik a cvičení
- společně posílit svoje schopnosti, mimo jiné i v kyberprostoru¹⁰⁷

2.5.3 Bojové skupiny

Bojové skupiny – Battlegroups (BG) jsou možným nástrojem pro zajištění vnější bezpečnosti, mohly by být ale využity i pro boj s hrozbami, které jsou tradičně řazeny jako vnitřní hrozby:

- terorismus
- migrace
- organizovaný zločin¹⁰⁸

Byly dotvořeny v lednu 2007 a jsou sestaveny z jednotek států, které propůjčují kontingent k tomu, aby se spolu s dalšími státy BG cvičil a v případě krize mohl být vyslán do zahraničí. Původní plány byly takové, že BG budou vyslány

¹⁰⁶ PESCO. *European-union.europa.eu* [online]. [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM%3Apesco>

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ BAUEROVÁ, Helena, Hana HLAVÁČKOVÁ a Milan VOŠTA. *Vnitřní a vnější dimenze bezpečnosti Evropské unie*. Praha: Libri Metropolitan University Prague Press, 2018. ISBN 978–80-7277-576-7.

maximálně 6000 km od Bruselu, čímž se zúžil okruh možností. Později to ale bylo přehodnoceno, mohou být nasazeny v podstatě kdekoli, kde je to v zájmu EU. BG ještě nikdy nebyly rozmístěny, možné výklady jsou takové, že jejich schvalovací a vysílací proces je tak zdlouhavý, že nestihnou zareagovat včas. Jiná kritika ale tvrdí, že často je jejich vysílání zablokované národními zájmy států. Nejblíže vyslání byly BG:

- v letech 2006 a 2008 do Demokratické republiky Kongo
- v roce 2011 do Libye¹⁰⁹

Historie BG:

- 2003 – Rada pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy koncept BG schválila jako součást Headline Goal
- počátek roku 2004 – Vojenský štáb EU vyvinul koncept BG založený na britsko-francouzsko-německé iniciativě
- květen 2004 – schválen Headline Goal 2010, jehož součástí byla integrace rozvoje bojových uskupení do rozvoje schopností
- 14. červen 2004 – schválen koncept bojových uskupení EU (EU Battlegroups Concept)
- 22. listopadu 2004 – konference k závazkům vojenských schopností
- 1. ledna 2005 až 30. června 2005 – do pohotovosti bylo vyčleněno bojové uskupení

¹⁰⁹ BAUEROVÁ, Helena, Hana HLAVÁČKOVÁ a Milan VOŠTA. *Vnitřní a vnější dimenze bezpečnosti Evropské unie*. Praha: Libri Metropolitan University Prague Press, 2018. ISBN 978–80-7277-576-7.

- leden 2007 – koncept Battlegroups dosáhne plných operačních schopností, od toho data bude EU vybavená kapacitami na to, aby mohla vést dvě operace současně¹¹⁰

Po ruské invazi na Ukrajinu v únoru 2022 byly BG posíleny a ke stávajícím pěti BG byly zřízeny další čtyři skupiny v:

- Bulharsku
- Maďarsku
- Rumunsku
- na Slovensku

Tím se celkový počet skupin zvýšil na osm, a tak zdvojnásobil počet vojáků na území Baltského moře (na severu) po Černé moře (na jihu). Osm skupin demonstruje sílu, bojeschopnost, odhodlání a solidaritu. Na summitu NATO v Madridu v roce 2022 bylo dohodnuto posílení skupin tam, kde to bude zapotřebí. Použití BG proti ruské agresi aktuálně není možné, a to z důvodu spolupráce BG s NATO.¹¹¹

¹¹⁰ BOJOVÁ USKUPENÍ EVROPSKÉ UNIE A VZTAH K ČESKÉ REPUBLICE. *Ministerstvo vnitra: České republiky* [online]. [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <https://www.army.cz/scripts/detail.php?id=13642>

¹¹¹ NATO's military presence in the east of the Alliance. *NATO - OTAN: North Atlantic Treaty Organization* [online]. [cit. 2023-02-23]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_136388.htm

ZÁVĚR

Hlavním cílem diplomové práce bylo vymezit komponenty systému bezpečnosti v podmínkách Evropské unie a následně popsat jednotlivé prvky systému. Autorka zároveň do práce promítla změny, které souvisí s neustále se měnícím prostředím systému bezpečnosti výše zmiňovaných podmínkách.

Pomocí analýzy odborné literatury, syntézy, poznání a komparace zjištěných informací byl popsán základní pojem systém bezpečnosti, následně nastíněn historický vývoj bezpečnosti Evropské unie a historický vývoj společné zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie. Práce popisuje jednotlivé prvky, které bezpečnostní systém v podmínkách Evropské unie tvoří.

Z pohledu kohezní zahraniční politiky a úspěšného řešení krizí udělala Evropská unie velký krok vpřed. Disponuje také prostředky, které mohou být efektivně využity. Jestliže se chce Evropská unie přičinit tak, jak je schopná, musí být činná, pohotová a kohezní.

Činná a proaktivní z pohledu realizování cílů strategických. To zahrnuje především využití různých prostředků pro řízení krizí a prevenci, které jsou dostupné. Unie je blízko tomu, aby byla více pohotová. Je tedy otázkou času, kdy své možnosti využije naplno. V aktuálním prostředí jsou hrozby a rizika, která jsou řešitelná pouze pokud bude Evropská Unie kohezní. Z toho vyplývá, že spolupráce i s třetími zeměmi je stále velice potřebná a důležitá.

Z analýzy hlavních komponentů systému bezpečnosti v podmínkách Evropské unie vyplývá, že je schopna reagovat na nové hrozby a rizika objevující se v prostředí. Konkrétním příkladem může být reakce Unie na ruskou invazi na Ukrajině, ať již se jedná o Strategický kompas či Evropský mírový nástroj. Na druhé straně však disponuje nástroji, které ještě nebyly využity. Jedná se konkrétně například o bojové skupiny.

Ve světě, ve kterém žijeme se na jedné straně objevují nové hrozby a rizika, na straně druhé pak příležitosti. Evropská unie má dostatečnou moc jednat tak, aby mohla předcházet, eliminovat a bojovat s těmito hrozbami a riziky. Činná a pohotová Evropská unie může podpořit dobře fungující systém, který tak vytváří celistvější a bezpečnější svět.

SEZNAM ZKRATEK

- BG = battle groups
- CEPOL = Agentura Evropské unie pro vzdělávání a výcvik v oblasti prosazování práva
- COSI = Stálý výbor pro operativní spolupráci v oblasti vnitřní bezpečnosti
- DG DEFIS = obranný průmysl a vesmír
- DG HOME = migrace a vnitřní záležitosti
- DG JUST = spravedlnost a spotřebitelé
- EBOP = Evropská bezpečnostní a obranná politika
- EDA = Evropská obranná agentura
- EEAS, ESVČ = Evropská služba pro vnější činnost
- EOS = Evropské obranné společenství
- EPS = Evropská politika sousedství
- ER = Evropská rada
- ES = Evropské společenství
- ESUO = Evropské společenství a oceli
- ESVČ = Evropská služba pro vnější činnost
- EU, Unie = Evropská unie
- EUROJUST = Agentura Evropské unie pro justiční spolupráci v trestních věcech
- FRONTEX = Evropská pohraniční a pobřežní stráž
- INTCEN = Zpravodajské a informační centrum Evropské unie
- IOCTA = posouzení hrozeb organizované trestné činnosti na internetu
- JEA = Jednotný evropský akt
- NATO = Severoatlantická aliance
- OSN = Organizace spojených národů
- PESCO = Stálá a strukturovaná spolupráce
- PNR = Jmenná evidence cestujících
- SEU = Smlouva o Evropské unii
- SFUE = Smlouva o fungování Evropské unie
- SOCTA = posouzení hrozeb závažné a organizované trestné činnosti
- SRN = Spolková republika Německo

- SVE = Země střední a východní Evropy
- SZBP = Společná zahraniční a bezpečnostní politika
- TČ = trestný čin
- TE-SAT = zpráva o stavu a vývoji terorismu v Evropské unii
- USA = Spojené státy americké

POUŽITÉ ZDROJE

MONOGRAFIE

- BALABÁN, Miloš Pernica, Bohuslav PERNICA a kol. *Bezpečnostní systém ČR: problémy a výzvy*. Praha: Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-3150-9.
- BAUEROVÁ, Helena, Hana HLAVÁČKOVÁ a Milan VOŠTA. *Vnitřní a vnější dimenze bezpečnosti Evropské unie*. Praha: Libri Metropolitan University Prague Press, 2018. ISBN 978-80-7277-576-7.
- DANICS, Štefan a Štěpán STRNAD. *Aspekty bezpečnosti*. Praha: Knihovna PA ČR, 2016. ISBN 978-80-7251-455-7.
- FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 3., aktualizovaná, rozšířená a doplněná vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2018. ISBN 978-80-7325-450-6.
- HESS, David. *Analýza hlavních komponentů systému bezpečnosti v podmínkách Evropské unie*. Praha, 2022, Diplomová práce. Policejní akademie České republiky, Fakulta bezpečnostního managementu, Katedra managementu a informatiky. Vedoucí práce Dr. Jindřich Nový Ph.D.
- HYNEK, Nik, Ondrej DITRYCH a Vit STRITECKY, ed. *Regulating Global Security: Insights from Conventional and Unconventional Regimes*. London: Palgrave Macmillan, 2019. ISBN 978-3-319-98598-5.
- KARAFFA, Vladimír, Martin HRINKO a Jaromír ZŮNA. *Vybrané kapitoly a bezpečnosti*. Praha: Vysoká škola CERVO Institut, 2022. ISBN 978-80-87125-35-9.
- LACINA, Lubor, Petr STREJČEK a Petr BLÍŽKOVSKÝ. *Učebnice evropské integrace*. 4. přepracované a aktualizované vydání. Brno: Barrister & Principal, 2016. ISBN 978-80-7485-104-9.
- PIKNA, M.B. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-783-2.
- TRČKA, Michal. *Ne-prostupné hranice Evropy*. Praha: Epoque, 2017. ISBN 978-80-7557-118-2.

WEBOVÉ STRÁNKY A ELEKTRONICKÉ ZDROJE

- BERGMANN, Max. *Transforming European Defense* [online]. 2022 [cit. 2022-11-26]. Dostupné z: <https://www.csis.org/analysis/transforming-european-defense>
- BOJOVÁ USKUPENÍ EVROPSKÉ UNIE A VZTAH K ČESKÉ REPUBLICE. *Ministerstvo vnitra: České republiky* [online]. [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <https://www.army.cz/scripts/detail.php?id=13642>
- Council of the European Union. *European-union.europa.eu* [online]. [cit. 2023-01-26]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/council-european-union_en
- Časová osa: Spolupráce EU v oblasti bezpečnosti a obrany. *Evropská rada: Rada Evropské unie* [online]. [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/defence-security/defence-security-timeline/>
- Departments and executive agencies. *European Commission* [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/about-european-commission/departments-and-executive-agencies_en
- *EU action plan on firearms trafficking*. Evropská komise. Brusel. 2020. Dostupné na: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:65f0454e-cfef-11ea-adf7-01aa75ed71a1.0003.02/DOC_1&format=PDF
- EU Battlegroups a jejich spolupráce s NATO. *Euroskop.cz* [online]. 2019 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/2019/12/02/eu-battlegroups-a-jejich-spoluprace-s-nato/>
- EU Institute for Security Studies. *New bearings for EU security and defence?* [online]. 2021. Chaillot Paper 171. ISBN 978-92-9462-077-4. Dostupné na: https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/CP_171_0.pdf
- *EU Security Union Strategy*. Evropská komise. Brusel. 2020. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC060>

- European Commission. *Strategic Plan 2020-2024*. DG Justice and Consumers. 2020. Dostupné na: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/strategic_plan_just_2020-2024_revised.pdf
- European Commission. *European-union.europa.eu* [online]. [cit. 2023-01-26]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/council-european-union_en
- European Council. *A New Strategic Agenda 2019-2024*. Brussels. 2019. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/media/39914/a-new-strategic-agenda-2019-2024.pdf>
- European Council. *European-union.europa.eu* [online]. [cit. 2023-01-25]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/european-council_en
- European Defence Agency (EDA). *European-union.europa.eu* [online]. [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/eda_en
- European External Action Service (EEAS). *European-union.europa.eu* [online]. [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/eeas_en
- European Parliament. *European-union.europa.eu* [online]. [cit. 2023-01-20]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/european-parliament_en
- European Union Agency for Criminal Justice Cooperation (Eurojust). *European-union.europa.eu* [online]. [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/eurojust_en

- Evropská komise. *Euroskop.cz* [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/institute-eu/evropska-komise/>
- Evropská rada. *Euroskop.cz* [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/institute-eu/evropska-rada/>
- Evropský mírový nástroj. *Evropská rada: Rada Evropské unie* [online]. [cit. 2023-02-23]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/european-peace-facility/>
- Evropský parlament. *Euroskop.cz* [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/institute-eu/evropsky-parlament/>
- Frontex. *European-union.europa.eu* [online]. [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: <https://frontex.europa.eu/language/cs/>
- GLOBE – The European Union and the Future of Global Governance. *Case study of the european security architecture NATO and OSCE* [online]. 2018 [cit. 2022-11-26]. Dostupné z: https://www.globe-project.eu/case-study-of-the-european-security-architecture-nato-and-osce_11317.pdf
- HAAGSKÝ PROGRAM: POSÍLENÍ SVOBODY, BEZPEČNOSTI A PRÁVA V EVROPSKÉ UNII. *EUR-lex* [online]. [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005XG0303\(01\)&from=RO](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005XG0303(01)&from=RO)
- NATO's military presence in the east of the Alliance. *NATO - OTAN: North Atlantic Treaty Organization* [online]. [cit. 2023-02-23]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_136388.htm
- PESCO. *European-union.europa.eu* [online]. [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/CS/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM%3Apesco>
- Police cooperation. *European-union.europa.eu* [online]. [cit. 2023-01-27]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/156/police-cooperation>
- Posílení přeshraniční spolupráce (průmské rozhodnutí): Dokument 32008D0615. *EUR-lex* [online]. [cit. 2023-02-19]. Dostupné z:

<https://eur-lex.europa.eu/CS/legal-content/summary/stepping-up-cross-border-cooperation-pr-m-decision.html>

- Rada EU. *Euroskop.cz* [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/institute-eu/rada-eu/>
- Rada: HAAGSKÝ PROGRAM: POSÍLENÍ SVOBODY, BEZPEČNOSTI A PRÁVA V EVROPSKÉ UNII. *EUR-lex* [online]. [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005XG0303\(01\)&from=RO](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005XG0303(01)&from=RO)
- Rozhodnutí Rady 2008/615/SVV ze dne 23. června 2008 o posílení přeshraniční spolupráce, zejména v boji proti terorismu a přeshraniční trestné činnosti: Dokument 32008D0615. *EUR-lex* [online]. [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32008D0615>
- Sdílená vize, společný postup: silnější Evropa: Globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie. *Ministerstvo obrany: České republiky* [online]. 2016 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: https://mocr.army.cz/assets/dokumenty-a-legislativa/eu/eugs_cz_version.pdf
- Schengenský prostor a spolupráce. *EUR-Lex* [online]. [cit. 2023-01-12]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:I33020>
- Schengenský slovníček. *Euroskop.cz* [online]. [cit. 2023-01-12]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/ja-a-eu/schengen/schengensky-slovnicek/>
- SMLOUVA O EVROPSKÉ UNII. *Euroskop.cz* [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: https://euroskop.cz/wp-content/uploads/sites/3/2022/01/758-smlouva_o_eu_puvodni_verze-22.pdf
- SMLOUVA O FUNGOVÁNÍ EVROPSKÉ UNIE (KONSOLIDOVANÉ ZNĚNÍ). *EUR-lex* [online]. [cit. 2023-02-0150]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=FI>

- STIFTUNG, Heinrich Böll. *How European security is changing* [online]. 2022 [cit. 2022-11-25]. Dostupné z: <https://www.chathamhouse.org/2022/01/how-european-security-changing>
- Strategie bezpečnostní unie EU: spojování článků v novém bezpečnostním ekosystému. *Evropská komise* [online]. 2020 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_20_1379
- Strategie Evropské unie pro boj proti terorismu. *Rada Evropské unie* [online]. 2005 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14469-2005-REV-4/cs/pdf>
- Types of institutions and bodies: Institutions. *European-union.europa.eu* [online]. [cit. 2023-01-20]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/types-institutions-and-bodies_cs
- Types of institutions and bodies: Institutions. *European-union.europa.eu* [online]. [cit. 2023-01-20]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/types-institutions-and-bodies_cs
- Víceletý program pro oblast spravedlnosti a vnitřních věcí. *Ministerstvo vnitra: České republiky* [online]. [cit. 2023-01-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/agenda-eu-na-mv-vicelety-program-pro-oblast-spravedlnosti-a-vnitrnich-veci.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>
- YILDIRIM, Tuba. *The Evolution of the European Union Security Policies* [online]. 2021 [cit. 2022-11-25]. Dostupné z: <https://www.tuicakademi.org/evolution-european-union-security-policies/>
- Zahraniční politika: cíle, nástroje a dosažené výsledky. *Fakta a čísla o Evropské unii: Evropský parlament* [online]. 2022 [cit. 2023-03-08]. Dostupné z:

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/158/zahranicni-politika-cile-nastroje-a-dosazene-vysledky>

- Zakládající smlouvy. *Euroskop.cz* [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/dokumenty-eu/zakladajici-smlouvy/>
- *Zpravodajství - Evropský parlament: Terorismus v EU v číslech: počty útoků, obětí a zatčení v roce 2020* [online]. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/priorities/terorismus/20210628STO07262/terorismus-v-eu-pocty-utoku-obeti-a-zatceni-v-roce-2020>